



Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
GERARD HOGAN IŠVADA,
pateikta 2021 m. liepos 15 d.¹

Sujungtos bylos C-33/20, C-155/20 ir C-187/20

UK

prieš

Volkswagen Bank GmbH (C-33/20)

ir

RT,

SV,

BC

prieš

Volkswagen Bank GmbH,

Skoda Bank, Volkswagen Bank GmbH patronuojamąją bendrovę (C-155/20),

ir

JL,

DT

prieš

BMW Bank GmbH,

Volkswagen Bank GmbH (C-187/20)

(*Landgericht Ravensburg* (Ravensburgo apygardos teismas, Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Vartojimo kreditas – Direktyva 2008/48/EB – 10 straipsnio 2 dalis – Reikalavimai dėl informacijos, kuri turi būti pateikta sutartyje – Palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma – 14 straipsnis – Teisė nutraukti sutartį“

I. Įvadas

1. Šie prašymai priimti prejudicinį sprendimą iš esmės susiję su kredito įstaigų pareigomis teikti vartotojams tam tikrą informaciją apie kredito sąlygas ir su tokios informacijos nepateikimo pasekmėmis. Visų šių prašymų priimti prejudicinį sprendimą faktinės aplinkybės iš esmės yra panašios – jos susijusios su 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos

¹ Originalo kalba: anglų.

direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinamosios Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, 2008, p. 66) 10 straipsnio 2 dalies a, d, l, r, s ir t punktų ir 14 straipsnio 1 dalies tinkamu aiškinimu.

2. Šiuos prašymus *Landgericht Ravensburg* (Ravensburgo apygardos teismas, Vokietija) pateikė nagrinėdamas įvairių vartotojų ir automobilių paskolų bendrovių ginčus dėl šių vartotojų pateiktų pranešimų apie sutarties atsisakymą galiojimo. Nors visi šie pranešimai buvo gauti gerokai vėliau nei praėjus 14 dienų nuo Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytos kredito sutarties sudarymo dienos, aptariamieji vartotojai tvirtina, kad jie turi teisę tai padaryti, nes šiose sutartyse nebuvo nurodyta visa pagal tos direktyvos 10 straipsnį reikalaujama informacija. Taigi, šiose bylose nagrinėjamas sudėtingas, bet vis dėlto esminis klausimas dėl to, kiek tiksliai turi būti sutartyje pateikiama informacija, kurios reikalaujama pagal 10 straipsnį, taip pat su tuo susijęs klausimas, kaip nacionaliniai teismai turėtų elgtis tuo atveju, kai vartotojai siekia pasinaudoti tuo, kad pateikta galimai netinkama informacija². Vis dėlto prieš nagrinėjant šiuos klausimus pirmiausia reikia nurodyti svarbias teises nuostatas.

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

3. Direktyvos 2008/48 4–9, 18, 19, 30, 31 ir 35 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„4) Dėl *de facto* ir *de jure* padėties, susidariusios dėl [įvairių valstybių narių vartojimo kredito srities įstatymų] nacionalinių skirtumų, Bendrijoje tam tikrais atvejais iškreipiama kreditorių konkurencija ir sudaromos vidaus rinkos kliūtys, kai valstybės narės priėmė kitokias privalomas nuostatas, griežtesnes, nei numatytosios [1986 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyvoje 87/102/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartojimo kreditu, suderinimo (OL L 42, 1987, p. 48)]. Tai apriboja vartotojų galimybę tiesiogiai pasinaudoti galimybėmis gauti tarpvalstybinį kreditą, kurių vis daugėja. Šie iškraipymai ir apribojimai gali savo ruožtu turėti pasekmių prekių ir paslaugų paklausai.

5) Pastaraisiais metais vartotojams siūlomo ir vartotojų naudojamo kredito rūšys gerokai pasikeitė. Pasirodė naujų kredito priemonių, o jų naudojimas toliau auga. Todėl būtina iš dalies pakeisti esamas nuostatas ir prireikus išplėsti jų taikymo sritį.

6) Pagal Sutartį vidaus rinką sudaro vidaus sienų neturinti erdvė, kurioje užtikrinamas laisvas prekių ir paslaugų judėjimas bei įsisteigimo laisvė. Skaidresnės ir veiksmingesnės kredito rinkos plėtojimas vidaus sienų neturinčioje erdvėje yra itin svarbus tarpvalstybinės veiklos vystymui skatinti.

² Šiose bylose taip pat netiesiogiai pabrėžiami kartais skirtingi Sąjungos vartotojų teisėje taikomi požiūriai dėl tam tikrų pareigų informuoti apimties arba teisės atsisakyti sutarties, atsižvelgiant į vykdomos veiklos pobūdį, taigi, galimas poreikis visiškai pakeisti galiojančias nuostatas taip, kad įvairios nuostatos būtų labiau suderintos tarpusavyje.

- 7) Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas gerai veikiančios vidaus rinkos vartojimo kreditų srityje kūrimuisi, būtina numatyti suderintą Bendrijos sistemą keliose pagrindinėse srityse. Atsižvelgiant į nuolat besiplečiančią vartojimo kreditų rinką ir augantį Europos piliečių mobilumą, į ateitį orientuoti Bendrijos teisės aktai, kuriuos galima pritaikyti prie būsimų kredito formų ir kurie suteikia valstybėms narėms tinkamą jų įgyvendinimo lankstumo lygį, turėtų padėti sukurti modernią vartojimo kreditų teisės bazę.
- 8) Norint užtikrinti vartotojų pasitikėjimą, svarbu, kad rinka suteiktų pakankamą vartotojų apsaugos lygį. Taigi, turėtų būti įmanoma, kad laisvas kredito pasiūlymų judėjimas vyktų optimaliomis sąlygomis tiems, kurie siūlo kreditus, ir tiems, kurie nori juos gauti, deramai atsižvelgiant į konkrečią padėtį atskirose valstybėse narėse.
- 9) Būtinai visiškas suderinimas, siekiant užtikrinti, kad visi Bendrijos vartotojai naudotųsi aukštu ir vienodu jų interesų apsaugos lygiu, ir siekiant sukurti tikrą vidaus rinką. Todėl valstybėms narėms neturėtų būti leidžiama toliau taikyti arba priimti kitokias, nei nustatyta šioje direktyvoje, nacionalines nuostatas. Tačiau toks apribojimas turėtų būti taikomas tik pagal šią direktyvą suderintoms nuostatoms. Kai tokių suderintų nuostatų nėra, valstybė[m]s narėms turėtų būti leidžiama toliau taikyti arba priimti nacionalinės teisės aktus. Todėl valstybės narės gali, pavyzdžiui, toliau taikyti arba priimti nacionalines nuostatas dėl prekių pardavėjo arba paslaugų teikėjo ir kreditoriaus solidariosios atsakomybės. Kitas šios valstybės narės suteikiamos galimybės pavyzdys galėtų būti nacionalinių nuostatų dėl prekių pardavimo arba paslaugų teikimo sutarties nutraukimo, jeigu vartotojas pasinaudoja teise atsisakyti kredito sutarties, tolesnis taikymas arba tokių nuostatų priėmimas. Šiuo aspektu valstybėms narėms turėtų būti leista neterminuotų kredito sutarčių atveju nustatyti minimalų laikotarpį, prasidedantį nuo to momento, kai kreditorius paprašo grąžinti kreditą, ir pasibaigiantį tą dieną, kai kreditas turi būti grąžintas.

<...>

- 18) <...> Tačiau šioje direktyvoje turėtų būti numatytos konkrečios nuostatos dėl su kredito sutartimis susijusios reklamos, taip pat ir tam tikri tipinės informacijos, kuri turėtų būti pateikiama vartotojams, punktai, visų pirma tam, kad vartotojai galėtų palyginti skirtingus pasiūlymus. Tokia informacija turėtų būti nurodyta aiškiai, tiksliai ir pastebimai, pateikiant tipinį pavyzdį. <...>
- 19) Siekiant, kad vartotojai galėtų priimti sprendimus turėdami visą reikiamą informaciją apie faktus, prieš sudarydami kredito sutartis jie turėtų gauti pakankamai informacijos apie kredito sąlygas ir kainą bei apie savo išsipareigojimus; šią informaciją jie gali pasiimti ir apsvastyti. Siekiant užtikrinti kuo didesnę pasiūlymų skaidrumą ir palyginamumą, tokia informacija turėtų visų pirma apimti visoje Bendrijoje tokiu pačiu būdu nustatytą ir kreditui taikomą bendros kredito kainos metinę normą [APR].

<...>

- 30) Šioje direktyvoje nereglamentuojami sutarčių teisės klausimai, susiję su kredito sutarčių galiojimu. Todėl toje srityje valstybės narės gali toliau taikyti ar priimti Bendrijos teisę atitinkančias nacionalines nuostatas. <...>
- 31) Siekiant, kad vartotojas žinotų savo teises ir išsipareigojimus pagal kredito sutartį, joje turėtų būti aiškiai ir glaustai pateikta visa būtina informacija.

<...>

35) Jei vartotojas atsisako kredito sutarties, pagal kurią jis gavo prekes, visų pirma pirkimo mokant dalimis arba nuomos ar išperkamosios nuomos sutarties, kurioje nustatyta pareiga įsigyti daiktą, ši direktyva neturėtų turėti įtakos valstybių narių nuostatomis, reglamentuojančioms prekių grąžinimą ar kitus susijusius klausimus.“

4. Direktyvos 3 straipsnyje „Sąvokų apibrėžtys“ nustatyta:

„Šioje direktyvoje taikomos tokios sąvokų apibrėžtys:

<...>

n) susietojo kredito sutartis – kredito sutartis, kai:

- i) tas kreditas yra skirtas išimtinai konkrečių prekių tiekimo ar konkrečių paslaugų teikimo sutarčiai finansuoti; ir
- ii) šios dvi sutartys, objektyviai vertinant, sudaro vieną komercinį sandorį; laikoma, kad yra vienas komercinis sandoris, kai prekių tiekėjas arba paslaugų teikėjas pats finansuoja vartotojui suteikiamą kreditą arba, jei jį finansuoja trečioji šalis, – jei kreditorius, sudarant ar rengiant kredito sutartį, naudojasi prekių tiekėjo arba paslaugų teikėjo paslaugomis arba kai kredito sutartyje aiškiai nurodomos specifinės prekės arba nuostata dėl specifinių paslaugų.“

5. Direktyvos 2008/48 5 straipsnyje „Informavimas prieš sudarant sutartį“ nustatyta:

„1. Likus pakankamai laiko iki vartotojui taps privaloma kredito sutartis arba pasiūlymas kreditorius ir, kai taikoma, kredito tarpininkas, remdamasis kreditoriaus siūlomomis kredito nuostatomis ir sąlygomis bei, jei taikoma, vartotojo pareikštais pageidavimais ir pateikta informacija, pateikia vartotojui informaciją, kurios reikia, kad jis galėtų palyginti skirtingus pasiūlymus, siekdamas priimti informacija pagrįstą sprendimą dėl kredito sutarties sudarymo. Ši informacija popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje pateikiama naudojant II priede nurodytą „Europos tipinės informacijos apie vartojimo kreditą“ formą. Laikoma, kad kreditorius įvykdė šioje dalyje ir [2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/65/EB dėl nuotolinės prekybos vartotojams skirtomis finansinėmis paslaugomis ir iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 90/619/EEB ir Direktyvas 97/7/EB ir 98/27/EB (OL L 271, 2002, p. 16)] 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytus informavimo reikalavimus, jei jis pateikė „Europos tipinę informaciją apie vartojimo kreditą“.

2. Šioje informacijoje nurodoma:

<...>

l) pavėluotų mokėjimų atveju taikoma palūkanų norma ir jos tikslinimo tvarka bei, kai taikoma, bet kurie mokesčiai mokami už įsipareigojimų nevykdymą;

<...>“

6. Šios direktyvos 10 straipsnyje „Informacija, kuri turi būti pateikta kredito sutartyse“ įtvirtinta:

„1. Kredito sutartys parengiamos popieriuje arba kitoje patvarioje laikmenoje.

Visos susitariančiosios šalys gauna po kredito sutarties egzempliorių. Šis straipsnis neturi įtakos Bendrijos teisę atitinkančioms nacionalinėms taisyklėms dėl kredito sutarčių sudarymo galiojimo.

2. Kredito sutartyje aiškiai ir glaustai nurodoma:

<...>

l) kredito sutarties sudarymo dieną galiojančios palūkanos [galiojančių palūkanų] už pavėluotus mokėjimus [norma] ir jų [jos] tikslinimo tvarka bei, kai taikoma, bet kurie mokesčiai, mokami už įsipareigojimų neįvykdymą;

<...>

t) ar vartotojui yra numatytas neteisminis apskundimo ir žalos atlyginimo [teisių gynimo] mechanizmas ir, jei taip, galimybės juo naudotis būdai;

<...>“

7. Direktyvos 2008/48 14 straipsnyje „Teisė atsisakyti sutarties“ nustatyta:

„1. Vartotojas, nenurodydamas priežasties, gali atsisakyti kredito sutarties per keturiolika kalendorinių dienų.

Toks sutarties atsisakymo laikotarpis prasideda:

a) nuo kredito sutarties sudarymo dienos; arba

b) nuo dienos, kurią vartotojas gauna sutarties nuostatus ir sąlygas bei informaciją pagal 10 straipsnį, jei toji diena yra vėlesnė, nei nurodytoji šios pastraipos a punkte.

<...>

3. Jei vartotojas pasinaudoja teise atsisakyti kredito sutarties, jis:

<...>

b) be nepagrįsto delsimo, ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų nuo pranešimo apie atsisakymą išsiuntimo kreditoriui sumoka kreditoriui kapitalo sumą ir palūkanas už šią kapitalo sumą, susikaupusias nuo dienos, kurią buvo išmokėtas kreditas, iki dienos, kurią sumokama kapitalo suma. Palūkanos apskaičiuojamos remiantis sutarta kredito palūkanų norma. Atsisakymo atveju kreditorius neturi teisės gauti jokios kitos kompensacijos iš vartotojo, išskyrus kompensaciją už kreditoriaus bet kurioms viešosios administracijos įstaigoms sumokėtus bet kuriuos negrąžinamus mokesčius.“

8. Direktyvos 15 straipsnio „Susietojo kredito sutartys“ 1 dalyje nustatyta:

„Kai vartotojas pagal Bendrijos teisę pasinaudoja teise atsisakyti prekių tiekimo ar paslaugų teikimo sutarties, jis daugiau nebėra saistomas susietojo kredito sutarties.“

9. Direktyvos 2008/48 22 straipsnio „Suderinimas ir šios direktyvos privalomas pobūdis“ 1 dalyje įtvirtinta:

„Kadangi šioje direktyvoje pateikiamos suderintos nuostatos, valstybės narės negali toliau taikyti arba priimti savo nacionalinės teisės aktų nuostatų, besiskiriančių nuo nustatytų šioje direktyvoje.“

B. Vokietijos teisė

10. Pagrindinės bylos aplinkybėms taikytinos redakcijos 1994 m. rugsėjo 21 d. *Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche* (Civilinio kodekso įvadinis įstatymas) (*BGBI.* 1994 I, p. 2494, ir klaidų ištaisymas *BGBI.* 1997 I, p. 1061; toliau – *EGBGB*) 247 straipsnio „Reikalavimai dėl informacijos, kuri turi būti pateikta vartojimo kredito sutartyse, teikiant mokamą finansinę paramą ir pirkimo–pardavimo sutartyse“ 3–7 dalyse nustatyta:

„§ 3 Prieš sudarant sutartį teikiamos informacijos turinys

1. Prieš sudarant sutartį teikiama informacija apie:

<...>

2) kredito rūšį;

<...>

9) lėšų suteikimo sąlygas;

<...>

11) palūkanų už pavėluotus mokėjimus normą ir jos tikslinimo tvarką, taip pat atitinkamais atvejais – mokesčius už įsipareigojimų nevykdymą.

<...>

§ 6 Sutarties turinys

1. Vartojimo kredito sutartyje aiškiai ir suprantamai nurodoma tokia informacija:

1) 3 dalies 1 punkto 1–14 papunkčiuose ir 4 punkte nurodyta informacija;

<...>

5) tvarka, kurios turi būti laikomasi siekiant nutraukti sutartį;

<...>

§ 7 Kita sutartyje pateikiama informacija

1. Vartojimo kredito sutartyje aiškiai ir suprantamai nurodoma ši informacija, jeigu ji svarbi sutarčiai:

<...>

- 3) kompensacijos už kredito išankstinį grąžinimą tvarka, jeigu kredito davėjas ketina pasinaudoti teise į tokią kompensaciją kredito gavėjui grąžinus kreditą prieš terminą;
- 4) galimybė kredito gavėjui pasinaudoti neteisimine apskundimo ir teisių gynimo tvarka ir atitinkamais atvejais pasinaudojimo tokia galimybe sąlygos;

<...>“

11. Pagrindinės bylos aplinkybėms taikomos redakcijos *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)* (Civilinis kodeksas) (toliau – BGB) 247 straipsnyje „Bazinė palūkanų norma“ nustatyta:

„1. Bazinė palūkanų norma yra 3,62 %. Kiekvienų metų sausio 1 d. ir liepos 1 d. ji koreguojama tiek procentinių punktų, kiek po paskutinio patikslinimo orientacinė vertė padidėjo arba sumažėjo. Orientacinė vertė atitinka palūkanų normą, kurią Europos Centrinis Bankas [(ECB)] nustatė paskutinei pagrindinei refinansavimo operacijai, įvykdytai iki atitinkamo pusmečio pirmos kalendorinės dienos.

2. *Deutsche Bundesbank* [Vokietijos federalinis bankas] iš karto po 1 dalies antrame sakinyje nurodytų datų skelbia bazinę palūkanų normą *Bundesanzeiger* [Vokietijos oficialusis leidinys].“

12. BGB 288 straipsnio „Palūkanos už pavėluotus mokėjimus ir kitos kompensacijos“ 1 dalyje nustatyta:

„Už pavėluotus mokėjimus vėlavimo laikotarpiu skaičiuojamos palūkanos. Palūkanų už pavėluotus mokėjimus metinė norma yra penkiais procentiniais punktais didesnė už bazinę palūkanų normą.“

13. BGB 355 straipsnyje „Teisė atsisakyti vartojimo sutarčių“ įtvirtinta:

„1. Jeigu pagal įstatymus vartotojui suteikiama teisė atsisakyti sutarties šioje nuostatoje nustatyta tvarka, vartotojo ir komercinės veiklos subjekto nebesaisto jų pareiškimai apie ketinimą sudaryti sutartį, jeigu vartotojas atsisako šio pareiškimo per nustatytą terminą. <...>

2. Atsisakyti sutarties galima per 14 dienų. Jeigu nenustatyta kitaip, šis terminas prasideda sutarties sudarymo momentu.“

14. BGB 356b straipsnio „Vartojimo kredito sutartyse ir dėl jų numatyta teisė atsisakyti sutarties“ 2 dalyje nustatyta:

„Jeigu kredito gavėjui pagal 1 dalį pateiktame dokumente nenurodyta pagal 492 straipsnio 2 dalį privaloma informacija, terminas nepradedamas skaičiuoti tol, kol šis trūkumas neištaisomas pagal 492 straipsnio 6 dalį. <...>“

15. BGB 357 straipsnio „Ne prekybai skirtose patalpose ir nuotoliniu būdu sudarytų sutarčių, išskyrus finansinių paslaugų sutartis, atsisakymo teisinės pasekmės“ 1 dalyje įtvirtinta:

„Gautos išmokos turi būti gražintos ne vėliau kaip per 14 dienų.“

16. BGB 357a straipsnio „Finansinių paslaugų sutarčių atsisakymo teisinės pasekmės“ 1 dalyje nustatyta:

„Gautos išmokos turi būti gražintos ne vėliau kaip per 30 dienų.“

17. BGB 358 straipsnyje „Su sutartimi, kurios buvo atsisakyta, susieta sutartis“ įtvirtinta:

„<...>

2. Jeigu vartotojas pagrįstai atsisakė pareiškimo apie ketinimą sudaryti vartojimo kredito sutartį pagal 495 straipsnio 1 dalį arba 514 straipsnio 2 dalies pirmą sakinį, jis taip pat nebesaistomas pareiškimo apie ketinimą sudaryti su šia vartojimo kredito sutartimi susietą prekių tiekimo arba paslaugų teikimo sutartį.

3. Prekių tiekimo arba kitų paslaugų teikimo sutartis yra susiejama su kredito sutartimi pagal 1 ir 2 dalis, jeigu kreditas yra skirtas kitai sutarčiai visiškai arba iš dalies finansuoti ir jeigu šios dvi sutartys sudaro vieną komercinį sandorį. Turi būti laikoma, kad yra vienas komercinis sandoris, be kita ko, kai pats verslininkas finansuoja vartotojo mokamą atlygį arba, jeigu jį finansuoja trečioji šalis, kai kredito davėjas, sudarydamas arba rengdamas kredito sutartį, naudojasi verslininko paslaugomis.

4. 355 straipsnio 3 dalis ir, atsižvelgiant į susietosios sutarties rūšį, 357–357b straipsniai *mutatis mutandis* taikomi susietosios sutarties atšaukimui, nepaisant pardavimo būdo <...> Santykiuose su vartotoju kredito davėjas prisiima verslininko teises ir pareigas, kylančias iš susietosios sutarties, kiek tai susiję su sutarties atsisakymo pasekmėmis, jeigu tuo metu, kai įsigalioja sutarties atsisakymas, kredito suma jau yra sumokėta verslininkui.“

18. BGB 491a straipsnio „Pareigos informuoti prieš sudarant kredito sutartis su vartotojais“ 1 dalyje nustatyta:

„Sudarydamas su vartotoju kredito sutartį kredito davėjas turi pateikti kredito gavėjui [EGBGB] 247 straipsnyje nurodytą informaciją tame straipsnyje nurodyta forma.“

19. BGB 492 straipsnyje „Sutarties rašytinė forma ir turinys“ įtvirtinta:

„1. Vartojimo kredito sutartys sudaromos raštu, išskyrus atvejus, kai numatyta griežtesnė forma. <...>

2. Sutartyje turi būti pateikta [EGBGB] 247 straipsnio 6–13 dalyse su vartotojais sudaromoms kredito sutartims nustatyta informacija.

<...>

5. Informacija, kurią kredito davėjas turi pateikti kredito gavėjui po sutarties sudarymo, pateikiama patvarioje laikmenoje.“

20. BGB 495 straipsnio „Teisė atsisakyti sutarties; apsvaistymo laikotarpis“ 1 dalyje nustatyta:

„Su vartotoju sudarytos kredito sutarties atveju kredito gavėjas turi teisę atsisakyti sutarties pagal BGB 355 straipsnį.“

III. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

A. Byla C-33/20

21. 2015 m. gruodžio mėn. vartotojas UK įsigijo transporto priemonę. Šiam pirkiniui finansuoti vartotojas sumokėjo pradinę įmoką ir sudarė vartojimo kredito sutartį su paskolos likučio draudimu. Vartojimo kredito sutartyje nurodyta:

„Sutarties nutraukimo atveju pareikalausime sumokėti įstatymuose nustatytą palūkanų už pavėluotus mokėjimus normą. Metinė palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma yra bazinė palūkanų norma, padidinta 5 procentiniais punktais.“

22. Vis dėlto kredito sutartyje konkrečiais skaičiais nenurodyta galiojanti palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma ir neminima orientacinė palūkanų norma, pagal kurią nustatoma sutarties pasirašymo metu galiojanti palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma, t. y. BGB 247 straipsnyje nurodyta norma. Nacionalinio teismo nuomone, kredito sutartyje vartojama formuluotė neatitinka vartojimo kredito sutarčių rengėjų pareigos nurodyti palūkanų už pavėluotus mokėjimus normos tikslinimo mechanizmą.

23. Vis dėlto prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad prieš sudarydamas tą sutartį UK gavo dokumentą „Europos tipinė informacija apie vartojimo kreditą“, parengtą pagal Direktyvos 2008/48 II priede pateiktą pavyzdį, kuriame nurodyta, kad bazinė palūkanų norma kiekvienų metų sausio 1 d. ir liepos 1 d. nustato *Deutsche Bundesbank* (Vokietijos federalinis bankas). Tačiau prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šios informacijos negalima laikyti sutarties dalimi, nes aptariama kredito įstaiga nesilaikė BGB 492 straipsnio 1 dalyje nustatytos formos taisyklės, bet išsamiau nepaaiškina šios formos taisyklės taikymo srities.

24. UK reguliariai mokėjo mėnesines įmokas. Vis dėlto gerokai po to, kai baigėsi keturiolikos dienų laikotarpis nuo sutarties sudarymo, bet iki visiško paskolos išmokėjimo UK nusprendė atsisakyti aptariamoms sutarties. Jis tvirtino, kad toks pavėluotas prašymas nutraukti sutartį vis tiek yra pagrįstas, nes *Volkswagen Bank* jam nepateikė visos pagal Vokietijos teisės aktus, kuriais į nacionalinę teisę perkelta Direktyva 2008/48, reikalaujamos informacijos. *Volkswagen Bank* nesutiko su šiuo sutarties atsisakymu.

25. Todėl UK pareiškė ieškinį ir paprašė pripažinti, kad, jeigu grąžintų įsigytą transporto priemonę, jis, kaip pirkėjas, neprivalėtų mokėti likusių mėnesinių įmokų. Be to, UK prašė grąžinti visas pardavėjui jau sumokėtas mėnesines įmokas su palūkanomis ir pradinę įmoką.

26. Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl to, ar sutartyje pateikta informacija atitinka BGB 492 straipsnyje, siejamame su EGBGB 247 straipsniu, aiškinamuose atsižvelgiant į Direktyvą 2008/48, nustatytus reikalavimus. Šiomis aplinkybėmis *Landgericht Ravensburg* (Ravensburgo apygardos teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Direktyvos 2008/48] 10 straipsnio 2 dalies l punktas turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje:
 - a) turi būti nurodyta sudarant kredito sutartį galiojanti, absoliučiu skaičiumi išreikšta palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma ar bent galiojanti orientacinė palūkanų norma (šiuo atveju bazinė palūkanų norma pagal [BGB] 247 straipsnį), kuria remiantis pridėjus tam tikrą priedą (šiuo atveju penkis procentinius punktus pagal BGB 288 straipsnio 1 dalies antrą sakinį) apskaičiuojama galiojanti palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma, išreikšta absoliučiu skaičiumi; ir
 - b) turi būti konkrečiai paaiškintas palūkanų už pavėluotus mokėjimus normos tikslinimo mechanizmas ar bent daroma nuoroda į nacionalinės teisės normas, kuriose reglamentuojamas palūkanų už pavėluotus mokėjimus normos tikslinimas (BGB 247 straipsnis ir 288 straipsnio 1 dalies antras sakinys)?
2. Ar Direktyvos [2008/48] EB 10 straipsnio 2 dalies r punktas turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje būtina nurodyti konkretų, vartotojui suprantamą išankstinio paskolos grąžinimo atveju mokėtinos išankstinio grąžinimo kompensacijos apskaičiavimo metodą, kad vartotojas galėtų bent apytikriai apskaičiuoti kompensacijos, kurią privalės sumokėti nutraukdamas sutartį anksčiau nustatyto termino, dydį?
3. Ar Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalies s punktas turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje:
 - a) taip pat turi būti nurodomos nacionalinėje teisėje reglamentuojamos kredito sutarties šalių teisės nutraukti sutartį, visų pirma paskolos gavėjo teisė nutraukti sutartį dėl svarbios priežasties pagal BGB 314 straipsnį terminuotų paskolos sutarčių atveju; ir
 - b) visais kredito sutarties šalių teisės nutraukti sutartį atvejais turi būti nurodyti teisės nutraukti sutartį įgyvendinimui taikomi reikalavimai – išankstinio pranešimo laikotarpis ir pranešimo forma?“

B. Byla C-155/20

27. 2014 m. liepos 24 d., 2015 m. sausio 3 d. ir 2015 m. gegužės 23 d. trys skirtingi vartotojai, atitinkamai BC, RT ir SV, su *Volkswagen Bank* ir *Volkswagen Bank* filialu *Skoda Bank* sudarė kredito sutartis dėl asmeniškai naudoti skirtų transporto priemonių pirkimo iš automobilių salonų. Faktinės aplinkybės panašios į bylos C-33/20, išskyrus tai, kad SV ir BC atsisakė sutarties po to, kai buvo grąžinta visa paskola. Kiek tai susiję su SV, prieš pasinaudodama teise atsisakyti sutarties, ji jau buvo pardavusi transporto priemonę tam pačiam salonui, iš kurio buvo ją įsigijusi. Šiomis aplinkybėmis SV teigia, kad pasinaudojusi teise atsisakyti sutarties ji turi teisę į skirtumo tarp įsigijimo kainos, įskaitant palūkanas, ir pardavimo kainos grąžinimą.

28. Dėl nagrinėjamų sutarčių prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo manąs, kad RT, SV ir BC pateikti dokumentai „Europos tipinė informacija apie vartojimo kreditą“ pagal Vokietijos teisę negali būti laikomi kredito sutarties dalimi, nes šie dokumentai neatitinka BGB 492 straipsnio 1 dalyje numatytų formos reikalavimų dėl puslapių numeracijos.

29. Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymi, kad, kiek tai susiję su sąlygomis, kurioms esant kredito davėjas gali nutraukti nagrinėjamą sutartį dėl svarbių priežasčių, šiose sutartyse nenurodyta jų nutraukimo forma ir terminas, per kurį kredito davėjas privalo nutraukti sutartį, be to, jose nepaminėta kredito gavėjo teisė nutraukti sutartį pagal BGB 314 straipsnį.

30. Šiomis aplinkybėmis *Landgericht Ravensburg* (Ravensburgo apygardos teismas, Vokietija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Direktyvos 2008/48] 10 straipsnio 2 dalies l punktas turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje:

a) turi būti nurodyta sudarant kredito sutartį galiojanti, absoliučiu skaičiumi išreikšta palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma ar bent galiojanti orientacinė palūkanų norma (šiuo atveju bazinė palūkanų norma pagal [BGB] 247 straipsnį), kuria remiantis pridėjus tam tikrą priedą (šiuo atveju penkis procentinius punktus pagal BGB 288 straipsnio 1 dalies antrą sakinį) apskaičiuojama galiojanti palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma, išreikšta absoliučiu skaičiumi;

b) turi būti konkrečiai paaiškintas palūkanų už pavėluotus mokėjimus normos tikslinimo mechanizmas ar bent daroma nuoroda į nacionalinės teisės normas, kuriose reglamentuojamas palūkanų už pavėluotus mokėjimus normos tikslinimas (BGB 247 straipsnis ir 288 straipsnio 1 dalies antras sakinys)?

2. Ar Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalies r punktas turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje būtina nurodyti konkretų, vartotojui suprantamą išankstinio paskolos grąžinimo atveju mokėtinos išankstinio grąžinimo kompensacijos apskaičiavimo metodą, kad vartotojas galėtų bent apytikriai apskaičiuoti kompensacijos, kurią privalės sumokėti nutraukdamas sutartį anksčiau nustatyto termino, dydį?

3. Ar Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalies s punktas turi būti aiškinamas taip, kad:

a) kredito sutartyje taip pat turi būti nurodomos nacionalinėje teisėje reglamentuojamos kredito sutarties šalių teisės nutraukti sutartį, visų pirma paskolos gavėjo teisė nutraukti sutartį dėl svarbios priežasties pagal BGB 314 straipsnį terminuotų paskolos sutarčių atveju;

b) (jeigu į šio klausimo a dalį būtų atsakyta neigiamai) jam neprieštarauja nacionalinės teisės norma, kurioje nustatyta, kad kaip privaloma informacija pagal Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalies s punktą turi būti nurodyta ir nacionalinėje teisėje numatyta specialioji teisė nutraukti sutartį;

- c) visais kredito sutarties šalių teisės nutraukti sutartį atvejais kredito sutartyje turi būti nurodyti teisės nutraukti sutartį įgyvendinimui taikomi reikalavimai – išankstinio pranešimo laikotarpis ir pranešimo forma?
4. Ar vartojimo kredito sutarties atveju kredito davėjas neturi galimybės reikšti prieštaravimo remdamasis tuo, kad vartotojas neteko Direktyvos [2008/48] 14 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje numatytos teisės atsisakyti sutarties, kai:
- a) Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalyje nustatyta privaloma informacija nebuvo nei nustatyta tvarka pateikta kredito sutartyje, nei nustatyta tvarka suteikta vėliau ir todėl Direktyvos [2008/48] 14 straipsnio 1 dalyje numatytas sutarties atsisakymo laikotarpis neprasidėjo;
- b) (jeigu į šio klausimo a dalį būtų atsakyta neigiamai) teisės netekimas iš esmės grindžiamas nuo sutarties sudarymo praėjusiu laikotarpiu ir (arba) visišku abipusiu sutarties įvykdymu, ir (arba) kredito davėjo disponavimu jam grąžinta paskolos suma arba kredito garantijų grąžinimu, ir (arba) (su kredito sutartimi susietos pirkimo–pardavimo sutarties atveju) tuo, kad vartotojas naudojosi finansuotu turtu arba jį pardavė, tačiau vartotojas reikšmingu laikotarpiu ir reikšmingų aplinkybių susidarymo momentu ne dėl savo kaltės nieko nežinojo apie tebeturimą teisę atsisakyti sutarties, o kredito davėjas taip pat negalėjo preziumuoti, kad vartotojas apie ją žino?
5. Ar vartojimo kredito sutarties atveju kredito davėjas neturi galimybės reikšti prieštaravimo remdamasis tuo, kad vartotojas piktnaudžiauja Direktyvos [2008/48] 14 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje numatyta teise atsisakyti sutarties, kai:
- a) Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalyje nustatyta privaloma informacija nebuvo nei nustatyta tvarka pateikta kredito sutartyje, nei nustatyta tvarka suteikta vėliau ir todėl Direktyvos [2008/48] 14 straipsnio 1 dalyje numatytas sutarties atsisakymo laikotarpis neprasidėjo;
- b) (jeigu į šio klausimo a dalį būtų atsakyta neigiamai) piktnaudžiavimas teise iš esmės grindžiamas nuo sutarties sudarymo praėjusiu laikotarpiu ir (arba) visišku abipusiu sutarties įvykdymu, ir (arba) kredito davėjo disponavimu jam grąžinta paskolos suma arba kredito garantijų grąžinimu, ir (arba) (su kredito sutartimi susietos pirkimo–pardavimo sutarties atveju) tuo, kad vartotojas naudojosi finansuotu turtu arba jį pardavė, tačiau vartotojas reikšmingu laikotarpiu ir reikšmingų aplinkybių susidarymo momentu ne dėl savo kaltės nieko nežinojo apie tebeturimą teisę atsisakyti sutarties, o kredito davėjas taip pat negalėjo preziumuoti, kad vartotojas apie ją žino?“

C. Byla C-187/20

31. 2017 m. gegužės 4 d. ir 2019 m. kovo 23 d. du skirtingi vartotojai, JL ir DT, sudarė kredito sutartis su atitinkamai *BMW Bank* ir *Audi Bank* (*Volkswagen Bank* filialu) dėl transporto priemonės pirkimo asmeniniam naudojimui. Kaip ir UK byloje C-33/20 aptariamam atveju bei RT byloje C-155/20 aptariamam atveju, šie vartotojai norėjo atsisakyti paskolos sutarties praėjus gerokai daugiau nei 14 dienų po sutarties sudarymo, bet iki visiško paskolos grąžinimo. Be to, siekdami pateisinti pavėluotą prašymo pateikimą, šie vartotojai tvirtino, kad sutarties atsisakymo laikotarpis neprasidėjo dėl to, kad nagrinėjamosiose sutartyse pateikta nepakankamai informacijos.

32. Dėl šiais dviem atvejais nagrinėjamų sutarčių prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia toliau nurodytas aplinkybes.

33. Pirmia, šiose sutartyse nenurodytas tikslus paskolos pobūdis. Vis dėlto abiem atvejais Europos tipinėje informacijoje apie vartojimo kreditą³, kuri pagal Vokietijos teisės nuostatas yra sutarties dokumentų sudedamoji dalis, paminėta, kad ji susijusi su dalimis išmokama paskola, grąžinama vienodo dydžio mėnesinėmis įmokomis, su fiksuota palūkanų norma⁴.

34. Antra, abiejose sutartyse nurodyta, kad paskola bus išmokėta transporto priemonės pristatymo pardavėjui momentu. Vis dėlto nė vienoje sutartyje nenustatyta, kad išmokėjus lėšas išnyksta pareiga sumokėti pardavėjui tokio dydžio pardavimo kainą ir kad pirkėjas gali reikalauti iš pardavėjo pristatyti transporto priemonę, kai sumokama visa pardavimo kaina.

35. Trečia, kiek tai susiję su informacija apie palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma, JL sudarytoje sutartyje nustatyta, kad „jeigu paskolos gavėjas <...> vėluoja atlikti mokėjimus, pradedamos skaičiuoti palūkanos už pavėluotus mokėjimus taikant bazinę metinę palūkanų normą, padidintą penkiais procentiniais punktais. Bazinė palūkanų norma nustatoma kasmet sausio 1 d. ir liepos 1 d. ir *Deutsche Bundesbank* (Vokietijos federalinis bankas) ją skelbia *Bundesanzeiger* (federalinis oficialusis leidinys).“ DT sudarytoje paskolos sutartyje pateikta tokia informacija apie palūkanų už pavėluotus mokėjimus normą: „Sutarties nutraukimo atveju pareikalausime sumokėti įstatymuose nustatytą palūkanų už pavėluotus mokėjimus normą. Metinė palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma yra bazinė palūkanų norma, padidinta penkiais procentiniais punktais.“ Be to, šiam vartotojui pateiktoje Europos tipinėje informacijoje apie vartojimo kreditą nustatyta: „Metinė palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma yra bazinė palūkanų norma, padidinta penkiais procentiniais punktais. Bazinę palūkanų normą kiekvienų metų sausio 1 d. ir liepos 1 d. nustato *Deutsche Bundesbank*.“

36. Vis dėlto prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tvirtina, kad abiem atvejais pateiktuose dokumentuose nepaaiškinta, jog *Deutsche Bundesbank* paskelbta bazinė palūkanų norma atitinka ECB vykdomai naujausiai refinansavimo operacijai taikomą palūkanų normą, be to, juose nėra nuorodų į BGB 247 straipsnio 1 dalį, kurioje nurodyta ši informacija.

37. Ketvirta, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad vartotojams pateiktuose dokumentuose nurodyti pagrindiniai kriterijai, į kuriuos atsižvelgiant nustatoma kompensacija, mokėtina išankstinio grąžinimo atveju, bet ne konkreti šios kompensacijos apskaičiavimo formulė.

38. Penkta, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad, nors nagrinėjamose sutartyse nurodyta, kad kredito gavėjas turi teisę nutraukti sutartį dėl svarbių priežasčių, jose nėra nuorodų į BGB 314 straipsnį ir nenurodyta, kokios formos turi būti pateiktas prašymas nutraukti sutartį ir koks yra šio prašymo pateikimo terminas.

39. Šešta, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad nagrinėjamose sutartyse nurodyta, jog yra galimybė kreiptis į *Ombudsmann der privaten Banken* (Vokietijos privačių bankų ombudsmenas), kad šis išspręstų ginčus su banku, ir kad pateikus prašymą arba *Bundesverband der Deutschen Banken eV* (Vokietijos bankų asociacija) interneto svetainėje www.bdb.de galima susipažinti su *Verfahrensordnung für die Schlichtung von*

³ Kiek tai susiję su šiais dokumentais, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad dėl jų nekyla puslapių numeracijos problema, nustatyta bylose C-33/20 ir C-155/20, ir kad todėl Vokietijos teisės požiūriu juos galima laikyti sutarties dalimi.

⁴ DT sutartyje taip pat nustatyta, kad kreditas turi būti grąžintas mokant vienodo dydžio mėnesines įmokas ir didesnę paskutinę įmoką.

Kundenbeschwerden im deutschen Bankgewerbe (Klientų skundų Vokietijos bankų sektoriuje sprendimo tvarka), reglamentuojančia tokių skundų nagrinėjimą toje institucijoje. Šiose sutartyse taip pat nurodyta, kad skundai pateikiami raštu Vokietijos bankų asociacijos klientų skundų skyriui. DT pasirašytoje sutartyje taip pat nurodytas fakso numeris ir elektroninio pašto adresas, kuriais galima siųsti tokius skundus. Vis dėlto prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad toje sutartyje nenurodytos šios institucijos darbo tvarkos taisyklių 3 punkte nustatytos priimtumo sąlygos, susijusios su skundo turiniu.

40. Šiomis aplinkybėmis *Landgericht Ravensburg* (Ravensburgo apygardos teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Direktyvos 2008/48] 10 straipsnio 2 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad nurodant kredito rūšį prireikus taip pat reikia nurodyti, kad tai yra susietojo kredito sutartis ir (arba) kad tai yra terminuota kredito sutartis?
2. Ar Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalies d punktas turi būti aiškinamas taip, kad nurodant lėšų išmokėjimą reglamentuojančias sąlygas susietojo kredito sutarčių perkamam daiktui finansuoti atveju, kai kredito suma išmokama pardavėjui, privaloma nurodyti, kad kredito gavėjas atleidžiamas nuo prievolės sumokėti tokio dydžio pirkimo kainą, kokia buvo sumokėta pardavėjui, ir kad pardavėjas, kai sumokama visa pirkimo kaina, privalo perduoti kredito gavėjui nusipirktą daiktą?
3. Ar Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalies l punktas turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje:
 - a) turi būti nurodyta sudarant kredito sutartį galiojanti, absoliučiu skaičiumi išreikšta palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma ar bent galiojanti orientacinė palūkanų norma (šiuo atveju bazinė palūkanų norma pagal [BGB] 247 straipsnį), kuria remiantis pridėjus tam tikrą priedą (šiuo atveju penkis procentinius punktus pagal BGB 288 straipsnio 1 dalies antrą sakinį) apskaičiuojama galiojanti palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma, išreikšta absoliučiu skaičiumi, ir
 - b) turi būti konkrečiai paaiškintas palūkanų už pavėluotus mokėjimus normos tikslinimo mechanizmas ar bent daroma nuoroda į nacionalinės teisės normas, kuriose reglamentuojamas palūkanų už pavėluotus mokėjimus normos tikslinimas (BGB 247 straipsnis ir 288 straipsnio 1 dalies antras sakinys)?
4. a) Ar Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalies r punktas turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje būtina nurodyti konkretų, vartotojui suprantamą išankstinio paskolos grąžinimo atveju mokėtinos kompensacijos apskaičiavimo metodą, kad vartotojas galėtų bent apytikriai apskaičiuoti kompensacijos, kurią privalės sumokėti nutraukdamas sutartį anksčiau nustatyto termino, dydį;
 - b) (jeigu į šio klausimo a dalį būtų atsakyta teigiamai):

ar Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalies r punktui ir 14 straipsnio 1 dalies antram sakiniui prieštarauja nacionalinės teisės norma, kurioje nustatyta, kad, nepateikus visos informacijos, kaip tai suprantama pagal tos direktyvos 10 straipsnio 2 dalies r punktą, sutarties atsisakymo laikotarpis vis vien prasideda nuo sutarties sudarymo momento, o kredito davėjas tik netenka teisės į kompensaciją kredito išankstinio grąžinimo atveju?

5. Ar Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalies s punktas turi būti aiškinamas taip, kad:
- kredito sutartyje taip pat turi būti nurodomos nacionalinėje teisėje reglamentuojamos kredito sutarties šalių teisės nutraukti sutartį, visų pirma kredito gavėjo teisė nutraukti sutartį dėl svarbios priežasties pagal BGB 314 straipsnį terminuotų paskolos sutarčių atveju, ir straipsnis, kuriame reglamentuojama ši teisė nutraukti sutartį, privalo būti aiškiai nurodytas;
 - (jeigu į šio klausimo a dalį būtų atsakyta neigiamai):

jam neprieštarauja nacionalinės teisės norma, kurioje nustatyta, kad kaip privaloma informacija pagal Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalies s punktą turi būti nurodyta ir nacionalinėje teisėje numatyta specialioji teisė nutraukti sutartį;
 - visais kredito sutarties šalių teisės nutraukti sutartį atvejais kredito sutartyje turi būti nurodyti teisės nutraukti sutartį įgyvendinimui taikomi reikalavimai – išankstinio pranešimo laikotarpis ir pranešimo forma?
6. Ar Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalies t punktas turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje turi būti nurodomos pagrindinės formalios naudojimosi neteisminiu apskundimo ir (arba) teisių gynimo mechanizmu sąlygos? Ar, jeigu šiuo atžvilgiu daroma nuoroda į internete pasiekiamą naudojimosi neteisminiu apskundimo ir (arba) teisių gynimo mechanizmu tvarką, to nepakanka?
7. Ar vartojimo kredito sutarties atveju kredito davėjas negali reikšti prieštaravimo remdamasis tuo, kad vartotojas neteko Direktyvos [2008/48] 14 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje numatytos teisės atsisakyti sutarties, kai:
- tam tikra Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalyje nustatyta privaloma informacija nebuvo nei nustatyta tvarka pateikta kredito sutartyje, nei nustatyta tvarka suteikta vėliau ir todėl Direktyvos [2008/48] 14 straipsnio 1 dalyje numatytas sutarties atsisakymo laikotarpis neprasidėjo;
 - (jeigu į šio klausimo a dalį būtų atsakyta neigiamai):

teisės netekimas iš esmės grindžiamas nuo sutarties sudarymo praėjusiu laikotarpiu ir (arba) visišku abipusiu sutarties įvykdymu, ir (arba) kredito davėjo disponavimu jam gražinta paskolos suma arba kredito garantijų gražinimu, ir (arba) (su kredito sutartimi susietos pirkimo–pardavimo sutarties atveju) tuo, kad vartotojas naudojosi finansuotu turtu arba jį pardavė, tačiau vartotojas reikšmingu laikotarpiu ir reikšmingų aplinkybių susidarymo momentu ne dėl savo kaltės nieko nežinojo apie tebeturimą teisę atsisakyti sutarties, o kredito davėjas negalėjo preziumuoti, kad vartotojas apie ją žino?
8. Ar vartojimo kredito sutarties atveju kredito davėjas neturi galimybės reikšti prieštaravimo remdamasis tuo, kad vartotojas piktnaudžiauja Direktyvos [2008/48] 14 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje numatyta teise atsisakyti sutarties, kai:
- tam tikra Direktyvos [2008/48] 10 straipsnio 2 dalyje nustatyta privaloma informacija nebuvo nei nustatyta tvarka pateikta kredito sutartyje, nei nustatyta tvarka suteikta vėliau ir todėl Direktyvos [2008/48] 14 straipsnio 1 dalyje numatytas sutarties atsisakymo laikotarpis neprasidėjo;

b) (jeigu į šio klausimo a dalį būtų atsakyta neigiamai):

piktnaudžiavimas teise iš esmės grindžiamas nuo sutarties sudarymo praėjusiu laikotarpiu ir (arba) visišku abipusiu sutarties įvykdymu, ir (arba) kredito davėjo disponavimu jam gražinta paskolos suma arba kredito garantijų gražinimu, ir (arba) (su kredito sutartimi susietos pirkimo–pardavimo sutarties atveju) tuo, kad vartotojas naudojosi finansuotu turtu arba jį pardavė, tačiau vartotojas reikšmingu laikotarpiu ir reikšmingų aplinkybių susidarymo momentu ne dėl savo kaltės nieko nežinojo apie tebeturimą teisę atsisakyti sutarties, o kredito davėjas taip pat negalėjo preziumuoti, kad vartotojas apie ją žino?“

IV. Analizė

41. Atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo prašymą, siūlau apriboti mano išvadą šiais klausimais:

- pirmuoju klausimu byloje C-33/20, pirmuoju klausimu byloje C-155/20 ir trečiuoju klausimu byloje C-187/20,
- šeštuoju klausimu byloje C-187/20,
- ketvirtuoju klausimu byloje C-155/20 ir septintuoju klausimu byloje C-187/20,
- penktuoju klausimu byloje C-155/20 ir aštuntuoju klausimu byloje C-187/20.

A. Pirminės pastabos

42. Pirmiausia reikia priminti, kad pati direktyva negali sukurti pareigų privatiems asmenims, todėl ja iš esmės negalima remtis prieš privačius asmenis. Žinoma, siekdami užtikrinti jų teisinę apsaugą pagal Sąjungos teisės nuostatas, nacionaliniai teismai, kurie turi aiškinti savo nacionalinę teisę, turi ją aiškinti *kuo labiau* atsižvelgdami į nagrinėjamos direktyvos tekstą ir tikslą, kad būtų pasiektas joje numatytas rezultatas⁵. Vis dėlto tokią pareigą aiškinti pagal Sąjungos teisę riboja bendrieji teisės principai, ypač teisinio saugumo principas, ir ji negali pagrįsti nacionalinės teisės aiškinimo *contra legem*⁶. Taigi, ieškovai gali remtis atsakymais į prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateiktus klausimus prieš atitinkamas kredito įstaigas tik tuo atveju, jeigu taikant pripažintus aiškinimo metodus nacionalinės teisės aktai, kuriais Direktyva 2008/48 perkelta į nacionalinę teisę, gali būti aiškinami taip, kad jie atitiktų šiuos atsakymus. Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar taip yra.

43. Antra, norėčiau pažymėti, kad nemanau, jog iki šiol suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją dėl kituose vartotojų teisėms apsaugoti skirtuose Sąjungos teisės aktuose nustatytų reikalavimų informuoti tikrai galima tiesiog pagal analogiją taikyti Direktyvai 2008/48. Iš tiesų pagal Teisingumo Teismo pripažįstamus aiškinimo būdus tokius sprendimus tikrai galima perkelti tik jeigu aptariamų teisės aktų nuostatų tekstas, kontekstas ir tikslai yra tapatūs

⁵ 2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimas *Smith* (C-122/17, EU:C:2018:631, 39 punktas). Šiuo klausimu taip pat žr. 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimą *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278, 31 punktas) ir 2019 m. sausio 22 d. Sprendimą *Cresco Investigation* (C-193/17, EU:C:2019:43, 73 punktas).

⁶ Šiuo klausimu žr. 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimą *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278, 32 punktas), 2019 m. sausio 22 d. Sprendimą *Cresco Investigation* (C-193/17, EU:C:2019:43, 74 punktas) ir 2019 m. rugsėjo 5 d. Sprendimą *Pohotovost* (C-331/18, EU:C:2019:665, 56 punktas).

arba bent jau labai panašūs. Manau, kad šioje byloje ypač reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Direktyvoje 2008/48 nustatyti platesni reikalavimai informuoti nei, pavyzdžiui, Direktyvoje 93/13/EEB⁷.

44. Trečia, iš Direktyvos 2008/48 4–9 konstatuojamųjų dalių matyti, kad šia direktyva siekiama sudaryti palankesnes sąlygas veiksmingos vidaus rinkos vartojimo kreditų srityje kūrimuisi, suderinant reikalavimus dėl informacijos, kurią turi pateikti kredito davėjai, kad suteiktų aukštą ir vienodą vartotojų apsaugos lygį ir taip užtikrintų jų pasitikėjimą rinka⁸.

45. Taigi, Direktyvoje 2008/48 nustatyti reikalavimai informuoti iš dalies grindžiami prielaida, kad norint pasiekti šį tikslą būtinas tam tikras sutarčių standartizavimo lygis, bent jau kiek tai susiję su informacija, kuri turi būti pateikta sutartyse, ir iš dalies tuo, kad vartotojas kredito davėjo atžvilgiu yra mažiau palankioje padėtyje, kiek tai susiję su informacija apie sutarties poveikį ir taikytinus teisės aktus⁹. Siekiant šių tikslų, Direktyva 2008/48 visiškai suderintos pareigos informuoti, kurios gali būti nustatytos kreditoriams¹⁰, ir šiuo tikslu atskirta informacija, kurią kredito davėjas turi nurodyti reklamoje (4 straipsnis), prieš sudarydamas sutartį (5 straipsnis), ir pačiose sutartyse (10 straipsnis)¹¹.

46. Direktyvoje 2008/48 nustatytos pareigos informuoti skirtinguose etapuose; nors šios pareigos susijusios, jomis siekiama šiek tiek skirtingų tikslų. Konkrečiai kalbant, iš šios direktyvos 18 ir 19 konstatuojamųjų dalių išplaukia, kad pareiga suteikti vartotojams tam tikrą informaciją prieš sudarant sutartį (nustatyta jos 5 straipsnyje) visų pirma nustatyta siekiant jiems sudaryti galimybę palyginti gautus skirtingus pasiūlymus ir tuomet pasirinkti tinkamiausią. Dėl Direktyvos 2008/48 10 straipsnyje nustatytos pareigos pateikti vartotojams tam tikrą informaciją sutarties sudarymo etape, atsižvelgiant į jos 31 konstatuojamąją dalį, akivaizdu, kad ja siekiama užtikrinti, kad vartotojai žinotų savo teises ir pareigas pagal sutartį¹². Tiksliau kalbant, kaip nusprendė Teisingumo Teismas, šia nuostata siekiama užtikrinti, kad vartotojai žinotų visą informaciją, būtiną siekiant tinkamai įvykdyti sutartį ir konkrečiai šiuo tikslu įgyvendinti savo teises¹³.

47. Kadangi tam tikra Direktyvos 2008/48 10 straipsnyje nurodyta informacija turi būti pateikta vartotojui prieš sudarant sutartį, o kita yra susijusi ne su sutarties turiniu, o su jai taikomais teisės aktais, akivaizdu, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė tikslo užtikrinti, kad, kilus sunkumų, vartotojas galėtų remtis šia sutartimi ir rasti joje atsakymą į kilusį klausimą, nepatirdamas su reikiamos informacijos paieška susijusių išlaidų, ir taip sudaryti vartotojams galimybę žinoti iš sutarties kylančias savo teises ir pareigas¹⁴.

⁷ 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288).

⁸ Taip pat žr. 2019 m. rugsėjo 5 d. Sprendimą *Pohotovost* (C-331/18, EU:C:2019:665, 41 punktą) ir 2020 m. kovo 26 d. Sprendimą *Kreissparkasse Saarlouis* (C-66/19, EU:C:2020:242, 36 punktą).

⁹ Mažiau palankios vartotojo padėties, kiek tai susiję su derybine galia, klausimas reikšmingiau aptartas kitose Sąjungos nuostatose, be kita ko, įtvirtintose Direktyvoje 93/13.

¹⁰ Šiuo klausimu žr. 2012 m. liepos 12 d. Sprendimą *SC Volksbank România* (C-602/10, EU:C:2012:443, 38 punktą).

¹¹ Šiuo požiūriu svarbu neužmiršti, kad Direktyva 2008/48 orientuota į sutartyje pateikiamos informacijos reikalavimus ir nesusijusi su klausimais dėl sutarties turinio ar įsipareigojimų, kuriuos šalys turėjo ar kurių neturėjo prisiimti. Taigi, kaip nurodyta 10 straipsnio 1 dalyje, tam tikri nacionalinėje teisėje nustatyti formos reikalavimai, kurių turi būti laikomasi tam, kad galėtų šalių viena kitai išreikštas sutikimas, nebūtinai yra svarbūs vertinant, ar įvykdytos šioje direktyvoje nustatytos pareigos informuoti.

¹² 2016 m. lapkričio 9 d. Sprendimas *Home Credit Slovakia* (C-42/15, EU:C:2016:842, 31 punktą) ir 2020 m. kovo 26 d. Sprendimas *Kreissparkasse Saarlouis* (C-66/19, EU:C:2020:242, 35 punktą).

¹³ Šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 26 d. Sprendimą *Kreissparkasse Saarlouis* (C-66/19, EU:C:2020:242, 45 punktą).

¹⁴ Praktikoje labai mažai vartotojų, išskyrus tuos, kurie domisi teise, išsamiai susipažįsta su pasirašomomis sutartimis. Žr., be kita ko, *Office of Fair Trading* (Sąžiningos prekybos tarnyba), „Consumer contracts“, 2011 m. vasario mėn., p. 1, p. 116. Tik sutarties vykdymo etape, susidūrę su problemomis, vartotojai pradeda domėtis sutarties turiniu.

48. Galiausiai pažymėtina: kadangi Direktyva 2008/48, be kita ko, siekiama sudaryti palankesnes sąlygas veiksmingai vidaus rinkai vartojimo kreditų srityje kurtis ir šiuo tikslu visiškai suderinti reikalavimus informuoti, kad ir kokius sprendimo būdus šiose bylose siūlytų Teisingumo Teismas, jie turi būti kuo tikslesni. Tik su šia sąlyga būtų veiksmingai užtikrintas Europos veiklos vykdytojų teisinis saugumas, būtinas tokiai rinkai susikurti.

49. Dabar siūlau, atsižvelgiant į šias aplinkybes, atsakyti į pateiktus klausimus.

B. Dėl pirmojo klausimo byloje C-33/20, pirmojo klausimo byloje C-155/20 ir trečiojo klausimo byloje C-187/20

50. Pirmuoju klausimu byloje C-33/20, pirmuoju klausimu byloje C-155/20 ir trečiuoju klausimu byloje C-187/20 prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies I punktą turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje turi būti, pirma, nurodyta sudarant šią sutartį galiojanti „konkrečiu skaičiumi“ išreikšta palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma ir, antra, konkrečiai apibūdintas šios normos tikslinio mechanizmas.

51. Dėl klausimo pirmosios dalies visų pirma remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija reikia priminti, kad Direktyvoje 2008/48 nustatyta pareiga informuoti negali būti įvykdyta vien sutartyje pateikiant nuorodą į įstatymo ar kito teisės akto tekstą¹⁵.

52. Pagal Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies I punkto versiją vokiečių k. vartojimo kredito sutartyse turi būti nurodyta „der Satz der Verzugszinsen gemäß der zum Zeitpunkt des Abschlusses des Kreditvertrags geltenden Regelung und die Art und Weise seiner etwaigen Anpassung sowie gegebenenfalls anfallende Verzugskosten“ – dėl čia vartojamos sąvokos „Regelung“ gali kilti tam tikrų neaiškumų. Iš tiesų ši sąvoka gali reikšti sutarties sąlygas arba sutarties sudarymo metu galiojančias teisės aktų nuostatas – tai reikštų, kad siekiant laikytis tų teisės aktų normų reikia sutartyje pakartoti taikytinų teisės aktų turinį. Pagal šį variantą, kuriam pritaria Vokietijos vyriausybė, taikytina palūkanų normos vertė absoliučiu skaičiumi turėtų būti nurodyta tik tuo atveju, jeigu teisės akto nuostatoje ji būtų išreikšta šiuo skaičiumi.

53. Šiuo klausimu pripažįstu, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies I punktą tikrai nėra aiškus. Vis dėlto man atrodo, kad, atsižvelgiant į tos nuostatos tekstą, kontekstą ir tikslus, ta nuostata veikia turi būti aiškinama taip, kad pagal ją reikalaujama nurodyti konkretų skaičių, atitinkantį sutarties pasirašymo dieną taikomą normą. Taip manau dėl toliau nurodytų priežasčių.

54. Pirmiausia galima pažymėti, kad pačiame Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies I punkte nurodyta, jog pagal tą punktą reikalaujama informacija susijusi su palūkanų norma. Remiantis visuotinai taikoma šios sąvokos apibrėžtimi, ji reiškia procentinę dalį, t. y. tam tikrą dalį nuo

¹⁵ Žr. 2013 m. kovo 21 d. Sprendimą *RWE Vertrieb* (C-92/11, EU:C:2013:180, 50 punktas) ir 2020 m. kovo 26 d. Sprendimą *Kreissparkasse Saarlouis* (C-66/19, EU:C:2020:242, 47 ir 48 punktai). Žinoma, pagal jurisprudenciją sutartis, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2008/48, o ne pagal nuostatas, reglamentuojančias jos galiojimą, nebūtinai turi būti įtvirtinta viename dokumente. Vis dėlto, kadangi pagrindinis Direktyvos 2008/48 tikslas yra suderinti pareigų informuoti, kurios gali būti nustatytos įvairiose valstybėse narėse, apimtį, tai negali priklausyti nuo to, ar valstybėje narėje nuostatos, kuriose įtvirtintos viešosios tvarkos taisyklės, yra sutarties, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2008/48, dalis, nes tai prieštarautų tokiam tikslui. Mano nuomone, kadangi Direktyva 2008/48 yra orientuota į informavimą, akivaizdu, kad sąvoka „sutartis“ turi būti aiškinama taip, kad ji reiškia vieną arba daugiau materialių dokumentų. Tai patvirtina šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalis, kurioje nurodyta, kad visos sutarties šalys turi gauti kredito sutarties egzempliorių.

šimto¹⁶. Iš tiesų normai apskaičiuoti naudojama formulė, lyginamasis arba orientacinis indeksas nėra pati norma¹⁷. Galima pridurti, kad, kai Direktyvoje 2008/48 versijoje vokiečių k. kalbama apie sutarties sudarymo metu galiojančias teises aktų nuostatas, joje vartojamos aiškesnės sąvokos, kaip antai 14 straipsnio 2 dalyje („das <...> geltende innerstaatliche Recht“) ir 14 straipsnio 6 dalyje arba 15 straipsnio 2 dalyje („nach den geltende Rechtsvorschriften“).

55. Dar svarbiau yra tai, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies 1 punkto versijoje anglų k. nurodyta „the interest rate applicable in the case of late payments as applicable at the time of the conclusion of the credit agreement and the arrangements for its adjustment“ („kredito sutarties sudarymo dieną galiojančios palūkanos [galiojančių palūkanų] už pavėluotus mokėjimus [norma] ir jų [jos] tikslinimo tvarka“). Versijoje prancūzų k. panašiai nurodyta „le taux d'intérêt applicable en cas de retard de paiement applicable au moment de la conclusion du contrat de crédit et les modalités d'adaptation de ce taux“.

56. Mano nuomone, tai, kad bent jau kai kuriose kitose šios nuostatos kalbinėse versijose aiškiai nurodyta, kad, pirma, palūkanos, kurias reikia nurodyti, turi būti galiojančios „kredito sutarties sudarymo dieną“ ir, antra, ši informacija turi būti pateikta šalia informacijos apie šios palūkanų normos tikslinimo tvarką, rodo, kad sąvoka „palūkanų norma“ turi būti suprantama ne kaip reiškianti šios normos apibrėžtį arba jos apskaičiavimo formulę, o veikia procentinę dalį, kuri atitinka taikytiną normą sutarties pasirašymo dieną. Iš tiesų palūkanų normos apibrėžtis arba taikoma apskaičiavimo formulė (nagrinėjama atvejais – $X+5$, kai X lygus Vokietijos bazinių palūkanų vertei) pakistų tik pakeitus sutartį.

57. Taigi, jeigu sąvoka „palūkanų norma“ būtų suprantama kaip reiškianti taikomą apskaičiavimo formulę, nebūtų būtina nurodyti, kad ši palūkanų norma turi būti galiojanti sutarties sudarymo dieną, arba reikalauti papildomai nurodyti jos tikslinimo tvarką. Konkrečiai kalbant apie šios antros rūšies informaciją, nepaisant to, ar sąvoka „palūkanų norma“ turi būti suprantama taip, kad ji reiškia apibrėžtį, ar taikomą apskaičiavimo formulę, jos tikslinimo tvarka jau būtų įtraukta į normos apibrėžtį arba į jos apskaičiavimo formulę kaip kintamasis arba, kaip aptariamam atveju, kaip nuoroda į lyginamąjį indeksą¹⁸.

58. Žinoma, kaip pažymi kai kurios šalys, tam tikros palūkanų normos – kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje – gali kisti, bet, mano nuomone, šis argumentas veikia patvirtina prieš tai padarytą išvadą. Jis gali, be kita ko, paaiškinti, kodėl Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies 1 punkte numatyta ne tik tai, kad palūkanų norma, kurią reikia nurodyti, turi būti galiojanti sutarties sudarymo metu, bet ir tai, kad būtina nurodyti šios normos tikslinimo tvarką.

¹⁶ Žr., pavyzdžiui, [anglų k. žodyną] *Cambridge Dictionary*. Finansų srityje ir bendrinėje kalboje sąvokos „palūkanų norma“ ir „orientacinė norma“ skiriasi: pirmoji reiškia procentinį dydį, naudojamą už paslaugą mokėtina sumai arba žalos atlyginimui apskaičiuoti, o antroji – normos formos lyginamojo indekso taikymą šiam atlyginimui apskaičiuoti. Žr. informacinėje finansų svetainėje *Investopedia* pateiktą orientacinės normos (anglų k. „reference rate“) sąvokos apibrėžtį. Tik dėl kalbos netikslumų sąvoka „palūkanų norma“ kartais vartojama ne tam tikrai daliai nuo šimto, o tam tikru momentu jai apskaičiuoti naudojamai formulei apibūdinti.

¹⁷ Beje, Direktyvos 2008/48 3 straipsnio j punkte nurodyta, kad „kredito palūkanų norma“ reiškia palūkanų normą, kuri gali būti kintama. Vis dėlto matematikos ir finansų srityse palūkanų norma yra kintama, jeigu nurodyta procentinė dalis gali kisti. Taigi tai, kad palūkanų norma gali būti kintama, nereiškia, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies 1 punktą turi būti suprantamas kaip reiškiantis skaičiavimo formulę.

¹⁸ Vokietijos vyriausybės argumentas, pagal kurį, jeigu Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies 1 punktą reikia aiškinti taip, kad jame kalbama apie konkretų skaičių, dėl to atsižvelgiant į jos 14 straipsnio 1 dalies b punktą kiekvieną kartą pasikeitus šiai palūkanų normai būtų pratęstas sutarties atsisakymo laikotarpis, mano nuomone, nėra labai reikšmingas, nes būtų minėtame 10 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodyta, kad reikalaujama nurodyti tik sutarties sudarymo dieną galiojančias palūkanas.

59. Taigi, jau pats Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies 1 punkto tekstas rodo, kad ši nuostata turi būti aiškinama taip, kad kredito davėjas privalo nurodyti, be kita ko, palūkanų normą, kuri faktiškai taikoma, jeigu kredito gavėjas neįvykdys mokėjimo įsipareigojimų, sutarties sudarymo momentu.

60. Šią išvadą patvirtina šios direktyvos *tikslai* ir *bendra struktūra*.

61. Pirma, pažymėtina, kad kiekvieną kartą, kai Direktyvos 2008/48 3 straipsnyje pateikiama palūkanų normos apibrėžtis, šioje nuostatoje nurodoma, kad ši norma turi būti išreikšta kaip tam tikra procentinė dalis. Mano nuomone, šie paaiškinimai yra ne įprastos sąvokos „norma“ apibrėžties išimtys, kaip tvirtina Vokietijos vyriausybė, o veikiau priminimas apie tai, kad šiomis apibrėžtimis siekiama patikslinti, kaip, atsižvelgiant į kiekvienos aptariamą normos pobūdį, šią procentinę dalį reikia apskaičiuoti¹⁹.

62. Šiomis aplinkybėmis dėl sąvokos „norma“ apibrėžties atrodo, kad, jeigu teisės aktų leidėjas būtų siekęs įpareigoti kredito davėjus nurodyti ne taikomą procentinę dalį, kuri atitinka sutarties sudarymo metu galiojančią palūkanų normą, bet formulę jai apskaičiuoti, jis, ko gero, būtų tai išdėstęs.

63. Antra, dėl Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies 1 punkto tikslų pažymėtina, kad ši nuostata skirta tam, kad Europos vartotojai žinotų savo teises ir pareigas. Šiuo požiūriu galima pripažinti, kad, kaip pažymėjo kai kurios šalys, sutarties vykdymo požiūriu sutarties sudarymo dieną faktiškai galiojančios palūkanų normos nurodymas, vertinant atskirai, nėra itin reikšmingas, nes labai tikėtina, kad ji vėliau pakis.

64. Vis dėlto vargu ar galima ginčyti tai, kad reikalavimas nurodyti procentinį dydį, kuris atitinka taikytiną palūkanų už pavėluotus mokėjimus normą sutarties sudarymo metu, padeda vartotojams sužinoti mokėjimo įsipareigojimų neįvykdymo pasekmes²⁰, ir manau, kad tai prasmingiau, nei naudoti apskaičiavimo formulę arba abstrakčią nuorodą į lyginamąjį indeksą arba orientacinę palūkanų normą. Be to, tai ne vienintelė informacija, kurios reikalaujama pagal Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies 1 punktą. Šios informacijos atnaujinimo problema visų pirma konkrečiai sprendžiama šioje nuostatoje taip pat įtvirtintu reikalavimu nurodyti jos tikslinimo tvarką. Taigi negalima manyti, kad nuoroda į šį procentinį dydį būtų nepakankama leisti ES vartotojams suprasti jiems galinčias kilti mokėjimo įsipareigojimų neįvykdymo pasekmes.

65. Galiausiai galima pažymėti, kad pareiga nurodyti pavėluotų mokėjimų atveju taikomą palūkanų normą taikoma kalbant ne tik apie sutartyje pateikiamą informaciją, bet ir apie informaciją, kuri pagal Direktyvos 2008/48 5 straipsnį turi būti pateikta prieš sudarant sutartį. Taigi, sąvoka „pavėluotų mokėjimų atveju taikoma palūkanų norma“ turi būti aiškinama taip, kad ji atitiktų Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies 1 punkto ir 5 straipsnio 1 dalies 1 punkto tikslus.

¹⁹ Šiam argumentui neprieštarauja Direktyvos 2008/48 3 straipsnio k punkto paskutinis sakiny, kuriame nurodyta, kad, jei kredito sutartyje nustatytos ne visos kredito palūkanų normos, laikoma, kad palūkanų norma yra fiksuota tik daliniams laikotarpiams, kurių kredito palūkanų normos yra nustatomos išimtinai taikant fiksuotą konkrečią procentinę dalį, dėl kurios susitarta sudarant kredito sutartį. Iš tiesų iš 3 straipsnio j punkto išplaukia, kad fiksuotosios kredito palūkanų normos yra dalis kredito palūkanų normų, kurios pačios pagal tą nuostatą visada yra procentiniai dydžiai, rūšis: „palūkanų norma, išreikšta fiksuotu arba kintamu procentiniu dydžiu“ (kursyvu pažymėta mano). Taigi tos direktyvos 3 straipsnio k punktas turi būti aiškinamas taip, kad, jeigu sutartyje apibrėžti ne visi procentiniai dydžiai, kuriais išreikšta galiojanti kredito palūkanų norma, turi būti laikoma, kad šios palūkanų normos yra nustatytos tik laikotarpiais, kuriems jos skirtos, ir tik kaip tam tikras fiksuotas procentinis dydis, dėl kurio susitarta sudarant sutartį, o ne kaip procentinis dydis, tam tikru momentu apskaičiuotas taikant formulę arba orientacinį indeksą.

²⁰ Praktiškai palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma paprastai nustatoma įstatyme. Tuo atveju atsižvelgiant į direktyva siekiamą tikslą užtikrinti aušto lygio vartotojų apsaugą svarbu tai, kad vartotojai galėtų aiškiai sužinoti tą normą.

66. Šiuo požiūriu, kiek tai susiję su Direktyvos 2008/48 5 straipsnio 1 dalyje nustatytais informavimo prieš sudarant sutartį reikalavimais, atsižvelgiant į šios direktyvos 18 konstatuojamąją dalį akivaizdu, kad šie tikslai, be kita ko, yra sukelti vartotojų pasitikėjimą įtvirtinant „konkreči[a]s nuostat[a]s dėl su kredito sutartimis susijusios reklamos, taip pat ir tam tikr[us] tipinės informacijos, kuri turėtų būti pateikiama vartotojams, punkt[us], visų pirma tam, kad vartotojai galėtų *palyginti skirtingus pasiūlymus*. Tokia informacija turėtų būti nurodyta aiškiai, tiksliai ir pastebimai, pateikiant *tipinį pavyzdį*.“²¹

67. Šiuo aspektu reikėtų pažymėti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją Sąjungos vartotojų teisės nuostatos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į vidutinio pakankamai informuoto ir protingai pastabaus bei nuovokaus vartotojo, o ne ieškovų nagrinėjamosiose bylose padėtį²². Atsižvelgiant į Direktyvos 2008/48 6 konstatuojamąją dalį akivaizdu, kad šios direktyvos tikslas – plėtoti skaidresnę ir veiksmingesnę kredito rinką vidaus sienų neturinčioje erdvėje. Be to, kadangi pasirinktas jos priėmimo teisinis pagrindas yra EB 95 straipsnis (dabar – SESV 114 straipsnis), kuriuo suderinimo priemonių priėmimą galima pateisinti tik jeigu jomis siekiama pagerinti vidaus rinkos veikimą²³, galima padaryti išvadą, kad pasiūlymų palyginimas, kurį siekiama palengvinti Direktyvos 2008/48 5 dalimi, turi būti suprantamas atsižvelgiant veikiau į Europos vartotojo, o ne nacionalinio vartotojo padėtį²⁴.

68. Bet kuriuo atveju, žinoma, reikia pripažinti, kad vidutinis vartotojas neturi finansų specialisto kompetencijos. Taigi galima pagrįstai daryti prielaidą, kad vidutiniam vartotojui, kuris, be to, gali gyventi kitoje valstybėje narėje, nėra lengva suprasti (taigi, ir palyginti) skirtingas palūkanų, kurios gali būti taikomos už pavėluotus mokėjimus, normas, jeigu jam pateikta tik apskaičiavimo formulė, kurią taikant nustatoma ši norma tam tikru momentu, be kita ko, kai šioje formulėje naudojama nacionalinė palūkanų norma, lyginamasis arba orientacinis indeksas. Mano nuomone, būtent siekiant sudaryti galimybę Europos vartotojui atlikti palyginimą Direktyvoje 2008/48 nustatyta, kad kiekvienoje vartojimo paskolos sutartyje turi būti nurodyta galiojanti palūkanų norma, o ne vien tos normos apskaičiavimo arba tikslinimo tvarka.

69. Šiomis aplinkybėmis, nors būtų buvę naudinga direktyvoje šį klausimą reglamentuoti aiškiau, atsižvelgdamas visų pirma į Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies 1 punkto tekstą manau, kad pareigą nurodyti „palūkanas [palūkanų] už pavėluotus mokėjimus [normą]“ reikia suprasti taip, kad sutartyse turi būti nurodytas procentinis dydis, atitinkantis palūkanų normą, kuri būtų taikoma, jeigu kredito gavėjas neįvykdytų mokėjimo pareigos sutarties pasirašymo momentu²⁵.

70. Dėl *antrosios klausimo dalies*, susijusios su palūkanų už pavėluotus mokėjimus normos tikslinimo tvarka, atsižvelgiant į Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies 1 punktą akivaizdu, kad ši tvarka taip pat turi būti nurodyta kredito sutartyje.

71. Atsižvelgdamas į prašymuose priimti prejudicinį sprendimą pateiktus paaiškinimus, manau, kad prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateiktus klausimus reikia suprasti taip, kad jie susiję su tuo, kiek tiksliai su šiuo klausimu susijusi informacija turi būti pateikta

²¹ Kursyvu pažymėta mano.

²² Žr., pavyzdžiui, 2020 m. rugsėjo 3 d. Sprendimą *Profi Credit Polska ir kt.* (C-84/19, C-222/19 ir C-252/19, EU:C:2020:631, 74 punktą).

²³ 2000 m. spalio 5 d. Sprendimas *Vokietija / Parlamentas ir Taryba* (C-376/98, EU:C:2000:544, 95 punktą).

²⁴ Šiuo klausimu žr. generalinės advokatės J. Kokott išvadą byloje *Schyns* (C-58/18, EU:C:2019:120, 43 punktą) ir pagal analogiją – Teisingumo Teismo argumentus, pateiktus 2019 m. gegužės 2 d. Sprendime *Fundación Consejo Regulador de la Denominación de Origen Protegida Queso Manchego* (C-614/17, EU:C:2019:344, 46–50 punktai).

²⁵ Šiuo klausimu pažymėtina, kad šiai išvadai neprieštarauja tai, kad kai kuriose sutartyse gali būti numatytos kintamosios palūkanų normos. Pirma, dėl šios aplinkybės netampa neįmanoma nustatyti bazinės palūkanų normos, galiojančios sutarties pasirašymo momentu. Be to, vartotojui pateiktos informacijos atnaujinimui valdyti gali būti naudojamos sutarčių valdymo priemonės.

sutartyje. Ko gero, tiksliau tariant, šis klausimas susijęs su tuo, ar tuo atveju, kai palūkanų norma grindžiama orientacine norma, kredito įstaiga turi nurodyti, kas, kada ir pagal kokius kriterijus nustato šią normą.

72. Šiuo klausimu pažymėtina, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją kredito davėjas, siekdamas įvykdyti Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalyje išdėstytas pareigas informuoti, negali sutartyje tiesiog nurodyti taikytinų teisės aktų nuostatų²⁶. Vis dėlto nematau, kad šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalies 1 punktą turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį tais atvejais, kai palūkanų normai apskaičiuoti taikoma orientacinė norma, kredito davėjas privalo paaiškinti, kaip tikslinti tokią orientacinę normą arba net kad taikoma orientacinė norma atitinka ECB skelbiamą normą, jeigu taip yra (kaip šiuo atveju).

73. Šią išvadą darau dėl toliau nurodytų priežasčių.

74. Pirma, jeigu palūkanų norma apskaičiuojama pagal formulę, kurioje yra kintamasis, to kintamojo naudojimas yra būdas arba vienas iš būdų palūkanų normai tikslinti. Jeigu, kaip nagrinėjama atvejais, nėra kito būdo palūkanų normai tikslinti, siekiant įvykdyti Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies 1 punkto reikalavimus, pakanka, kad sutartyje būtų nurodyta taikomos normos apskaičiavimo formulė ir, jeigu kintamasis yra orientacinė norma, kas nustato tokią normą, kur ir kas kiek laiko ji skelbiama.

75. Antra, pažymiu, kad po to, kai susiklostė šiose bylose aptariamos aplinkybės, Direktyvos 2008/48 5 straipsnio 1 dalis buvo iš dalies pakeista, siekiant patikslinti, kad, kai vartojimo kredito sutartis susieta su lyginamuoju indeksu, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 2016/1011²⁷ 3 straipsnio 1 dalies 3 punkte, kreditorius arba, kai taikoma, kredito tarpininkas turi nurodyti kredito gavėjui lyginamojo indekso ir jo administratoriaus pavadinimus ir galimą poveikį vartotojui (manau, kad tai reiškia, jog turi būti nurodytas tokio indekso skelbimo dažnis)²⁸. Vis dėlto nenumatoma, kad kreditorius paaiškins, kaip nustatomas pats toks lyginamasis indeksas.

76. Galiausiai, neatrodo, kad norint pasiekti direktyvos 5 ir 10 straipsnių tikslus būtina detaliai nurodyti, kaip nustatoma orientacinė norma – tai net gali prieštarauti šiems tikslams. Iš tiesų, kadangi tai yra centrinio banko skelbiama orientacinė norma, ji gali iš dalies priklausyti nuo makroekonominių duomenų ir iš dalies – nuo su pinigų politika susijusių aplinkybių (įskaitant, be kita ko, su kainų stabilumu ir infliacija susijusias aplinkybes). Bet koks kredito davėjo bandymas paaiškinti, kaip ši norma tikslinama, būtų neproporcingas, palyginti su Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalyje nurodytos kitos informacijos pateikimu. Pats tokios informacijos kiekis galėtų kelti grėsmę, kad vartotojas bus apkrautas didelės apimties finansine ir

²⁶ Pagal analogiją žr. 2020 m. kovo 26 d. Sprendimą *Kreissparkasse Saarlouis* (C-66/19, EU:C:2020:242, 48 punktas).

²⁷ 2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl indeksų, kurie kaip lyginamieji indeksai naudojami finansinėse priemonėse ir finansinėse sutartyse arba siekiant įvertinti investicinių fondų veiklos rezultatus, kuriuo iš dalies keičiami direktyvos 2008/48/EB ir 2014/17/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 596/2014 (OL L 171, 2016, p. 1). To reglamento 3 straipsnio 1 dalies 3 punkte lyginamasis indeksas apibrėžtas kaip „indeksas, kuriuo remiantis nustatoma pagal finansinę priemonę ar finansinę sutartį mokėtina suma arba finansinės priemonės vertė, arba indeksas, kuris naudojamas investicinio fondo veiklos rezultatams įvertinti siekiant nustatyti tokio indekso grąžą, nustatyti portfelio turto paskirstymą arba apskaičiuoti rezultatų mokesčius“.

²⁸ Tuo atveju, kai palūkanų norma už pavėluotus mokėjimus apskaičiuojama pagal centrinio banko paskelbtą orientacinį indeksą, informuoti vartotoją apie galimas šio indekso pasekmes reiškia, kad jis turi būti informuotas apie tai, kaip šis indeksas atspindimas, o tai reiškia palūkanų už pavėluotus mokėjimus normos apskaičiavimo formulę, į kurią įtrauktas šis indeksas, taip pat šio indekso skelbimo periodiškumą, nes šis savo ruožtu lemia galiojančios palūkanų normos kintamumą.

ekonomine informacija ir duomenimis²⁹. Tokia pareiga gali labai apsunkinti kredito davėją ir abejotina, ar, kadangi nėra labai aiškiai nurodyta priešingai, ES teisės aktų leidėjas kada nors svarstė nustatyti tokią pareigą.

77. Aptariamam atveju pagrindinėse bylose nagrinėjamosiose sąlygose patikslinta, kad palūkanų už pavėluotus mokėjimus normos apskaičiavimo formulėje naudojamą orientacinę normą skelbia Vokietijos federalinis bankas ir kad ši norma nustatoma kiekvienų metų sausio 1 d. ir liepos 1 d. Kadangi tai yra oficiali norma, laisvai prieinama Vokietijos federalinio banko interneto svetainėje, manau, kad šios nuorodos pakanka tam, kad vidutinis Europos vartotojas (darytina prielaida, kad jis yra pakankamai informuotas ir dėmesingas) suprastų, kas, kur ir kada skelbia šią normą.

78. Žinoma, šiose sutarties nuostatose nenurodyta, kad taikoma orientacinė norma atitinka ECB skelbiamą normą. Vis dėlto Direktyvos 2008/48 5 ir 10 straipsniuose nėra jokių užuominų apie tai, kad tai turi būti nurodyta. Be to, nesuprantu, kodėl ši informacija yra būtina pasiūlymams palyginti ir kaip ji padėtų vartotojui sužinoti savo teises ir pareigas. Vartotojui svarbu suprasti sutarties pasekmes³⁰, ir šiuo požiūriu, mano nuomone, pakanka žinoti, kad taikoma norma yra teisėta norma ir kur ją galima rasti.

79. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į pirmąjį klausimą byloje C-33/20, pirmąjį klausimą byloje C-155/20 ir trečiąjį klausimą byloje C-187/20 atsakyti taip, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies 1 punktą reikia aiškinti taip, kad kredito sutartyje turi būti nurodyta, pirma, kredito sutarties sudarymo metu taikoma palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma procentais ir, antra, tais atvejais, kai ši norma gali kisti, apskaičiavimo formulė, kuri prireikus bus naudojama taikomai palūkanų normai apskaičiuoti, o tais atvejais, kai kaip į kintamąjį atsižvelgiama į orientacinę normą arba lyginamąjį indeksą, jų paskelbimo data, taip pat kur ir kas juos paskelbė.

C. Šeštasis klausimas byloje C-187/20

80. Šeštuoju klausimu byloje C-187/20 prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punktas turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje turi būti nurodytos esminės formalios sąlygos, taikomos norint inicijuoti neteisminę apskundimo arba teisių gynimo procedūrą, ar tam sutartyje pakanka nuorodos į internete pasiekiamą tvarką.

81. Pirmiausia galima pažymėti, kad pagal Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punktą vartojimo kredito sutartyse turi būti nurodyta, „ar vartotojui yra numatytas neteisminis apskundimo ir žalos atlyginimo [teisių gynimo] mechanizmas ir, jei taip, galimybės juo naudotis būdai“. Taigi, siekiant atsakyti į šį klausimą, būtina nustatyti, ką šioje nuostatoje reiškia galimybės naudotis neteisminiais apskundimo ir teisių gynimo mechanizmais būdai.

82. Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją, kai Sąjungos teisės nuostatose aiškiai nedaroma nuorodos į valstybių narių teisę, norint nustatyti šios nuostatos prasmę ir apimtį, ji visoje Sąjungoje turi būti aiškinama autonomiškai ir vienodai. Taip aiškinant turi būti atsižvelgiama ne tik į pačios nuostatos formuluotę, bet ir jos kontekstą ir nagrinėjamo teisės aktu

²⁹ Be to, nacionalinėje teisėje, kaip antai Vokietijos teisėje, paprastai nustatomas lyginamasis ar kitas indeksas arba norma, kuriuos taikant galima apskaičiuoti palūkanų už pavėluotus mokėjimus normą.

³⁰ 2020 m. rugsėjo 3 d. Sprendimas *Profi Credit Polska ir kt.* (C-84/19, C-222/19 ir C-252/19, EU:C:2020:631, 75 punktas).

siekiamą tikslą³¹. Kadangi Direktyvoje 2008/48 nenurodyta, kad galimybės naudotis neteisminiais apskundimo ir teisių gynimo mechanizmais būdų sąvokos reikšmė nustatoma pagal valstybių narių teisę, ji turi būti laikoma savarankiška ES teisės sąvoka, taigi, vienodai aiškinama visoje Sąjungoje.

83. Šiuo klausimu pažymiu, kad, pirma, galimybės naudotis mechanizmais būdai, kuriuos reikalaujama nurodyti sutartyje pagal Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punktą, yra susiję su neteisminio apskundimo ir teisių gynimo mechanizmais, kurie apima ne tik vidaus skundų procedūras, bet ir procedūras, kurias gali vykdyti atskiras subjektas³². Antra, kaip, atrodo, yra kalbant apie apskundimo Vokietijos privačių bankų ombudsmenui procedūrą, Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punkte numatytam neteisminiam apskundimo ir teisių gynimo mechanizmui gali būti taikomos tam tikros priimtino sąlygos, be to, atsakingas subjektas gali jį pakeisti.

84. Vis dėlto, priešingai, nei teigia kai kurios šalys, vien šios aplinkybės negali pateisinti Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punkto aiškinimo, pagal kurį sutartyje gali būti tiesiog nurodyta su minėtais klausimais susijusi interneto svetainė iš esmės motyvuojant tuo, kad kitaip būtų neįmanoma atsižvelgti į galimus taikytinų procedūros taisyklių pakeitimus. Žinoma, reikalavimas, kad kredito davėjai sutartyje nurodytų ne šioms procedūroms skirtos interneto svetainės adresą, o kitą informaciją, neišvengiamai reiškia, kad, pakeitus taikomų neteisminių apskundimo arba teisių gynimo procedūrų sąrašą arba kreipimosi į vieną iš kompetentingų institucijų tvarką, turi būti atnaujintas sutarties turinys. Iš tiesų Direktyvos 2008/48 tikslams prieštarautų jos 10 straipsnio aiškinimas, pagal kurį nereikalaujama, kad kredito davėjas atliktų tokį atnaujinimą, nes, kaip paaiškinau, šioje nuostatoje nurodytą informaciją ES teisės aktų leidėjas laikė galinčia būti esmine vykdant sutartį³³.

85. Vis dėlto tokia atnaujinimo pareiga nėra nepagrįsta našta kredito davėjams. Pirma, dėl sutarčių valdymo priemonių plėtros per pastaruosius 20 metų kredito davėjui tapo gerokai paprasčiau ir pigiau kontroliuoti sutartis. Antra, tokio atnaujinimo įgyvendinimas nekelia jokių teisinių sunkumų. Iš tiesų, sąlyga, kurioje tik užsimenama apie tai, ar vartotojas gali pasinaudoti neteisminėmis apskundimo ir teisių gynimo procedūromis, taip pat apie galimybės jomis naudotis būdus, turi veikiau informacinę, o ne norminę vertę, nes joje nenustatyta šalių teisių ir pareigų apimtis. Taigi, šios informacijos atnaujinimas nėra sutarties pakeitimas, kuriam, pavyzdžiui, galėtų prieštarauti vartotojas.

86. Bet kuriuo atveju galima pažymėti, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad vartotojai *gautų* po kredito sutarties egzempliorių. Žodžio „gautų“ vartojimas reiškia, kad vartotojas, siekdamas susipažinti su sutarties sąlygomis, neturi paspausti interneto nuorodos arba atlikti kokių nors veiksmų³⁴. Be to, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad kreditoriai negali įvykdyti pareigos pateikti informaciją pagal Direktyvos 2008/48 10 straipsnį tiesiog sutartyje nurodydami, kur galima rasti šią informaciją³⁵.

³¹ 2020 m. spalio 21 d. Sprendimas *Möbel Kraft* (C-529/19, EU:C:2020:846, 21 punktas). Juo labiau kad sričių, kurias reglamentuoja Direktyva 2008/48, nuostatos yra visiškai suderintos.

³² Šiuo klausimu žr. Direktyvos 2008/48 24 straipsnį: „jei reikia, pasitelkiant esamas *institucijas*“. Kursyvu pažymėta mano.

³³ Kaip jau paaiškinau, atsižvelgiant į tai, kad direktyvoje nustatytos pareigos informuoti keliais atskirais sutarties sudarymo proceso etapais ir kad tam tikra nurodyta informacija nėra tiesiogiai susijusi su sutartimi, kaip antai informacija, susijusi su neteisminių procedūrų taikymu, galima daryti išvadą, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsniu bent iš dalies siekiama užtikrinti, kad sutartis būtų dokumentas, kuriuo vartotojas galėtų remtis kilus klausimams vykdant sutartį.

³⁴ 2012 m. liepos 5 d. Sprendimas *Content Services* (C-49/11, EU:C:2012:419, 36 ir 37 punktai).

³⁵ Žr., pavyzdžiui, 2013 m. kovo 21 d. Sprendimą *RWE Vertrieb* (C-92/11, EU:C:2013:180, 50 punktas) ir 2020 m. kovo 26 d. Sprendimą *Kreissparkasse Saarlouis* (C-66/19, EU:C:2020:242, 46–49 punktai).

87. Kadangi atrodo, kad prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tai jau žino, manau, kad jo iškeltus klausimus reikia suprasti kaip konkrečiau susijusius su tuo, ką reiškia Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punkte nurodyti „galimybės naudotis būdai“, be to, kiek tikslu turi būti su tuo susijusi sutartyje pateikiama informacija.

88. Šiuo klausimu reikia dar kartą priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą ir tikslą, bet ir į teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, kontekstą³⁶.

89. Kiek tai susiję su Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punkto tekstu, atsižvelgiant į teisės aktų leidėjo pasirinktas sąvokas, t. y. vokiečių k. „die Voraussetzungen für diesen Zugang“ (anglų k. „methods for having access“ („galimybės <...> naudotis būdai“) arba prancūzų k. „modalités d'accès à ces dernières“³⁷), galima daryti išvadą, kad vartotojams teiktina informacija reiškia kažką kitą nei tiesiog įvairių esamų procedūrų paminėjimą. Vis dėlto taip pat pažymiu, kad tos pačios sąvokos susijusios tik su „naudojimusi“ šiomis procedūromis, o ne su jų veikimu. Tai nereiškia tokio tikslumo lygio, kad kredito davėjas turėtų vartotojui pateikiamuose sutarties dokumentuose *in extenso* pakartoti visas taikomas procedūras taisykles.

90. Manau, kad, atrodo, tai patvirtina šios nuostatos kontekstas, nes Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies pradžioje nustatyta, kad informacija turi būti nurodyta aiškiai *ir glaustai*, o tai reiškia, kad turi būti paminėta tik esminė informacija.

91. Galiausiai dėl Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punkto tikslo pažymėtina, kad „vartotojui <...> numatytas neteisminis apskundimo ir žalos atlyginimo mechanizmas ir, jei taip, galimybės juo naudotis būdai“ nėra informacija, kuri pagal Direktyvos 2008/48 5 straipsnį turi būti pateikta vartotojams prieš sudarant sutartį. Atsižvelgiant į tai, atrodo akivaizdu, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas manė, jog ši informacija yra esminė ne siekiant palyginti pasiūlymus, o veikiau problemoms, kurių gali kilti vykdant sutartį, spręsti³⁸. Taigi, šios nuostatos tikslas – skatinti vartotoją pasinaudoti šiomis procedūromis. Mano nuomone, visa tai reiškia, kad pateiktos informacijos pakanka tam, kad būtų išvengta su tuo susijusių nesklandumų.

92. Taigi, galima daryti išvadą, kad pagal Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punktą į sutartį turi būti įtraukta tik tokia informacija apie taikomas neteismines apskundimo ir teisių gynimo procedūras, kuri yra būtina siekiant užtikrinti, kad kredito gavėjas galėtų, žinodamas visas aplinkybes, nuspręsti, ar jam reikėtų pasinaudoti viena iš šių procedūrų, ir, antra, kad jis galėtų pateikti tokį skundą nebijodamas visiems laikams prarasti galimybę apginti savo teises.

³⁶ Žr., pavyzdžiui, 2014 m. birželio 12 d. Sprendimą *Lukoil Neftohim Burgas* (C-330/13, EU:C:2014:1757, 59 punktas) arba 2019 m. kovo 27 d. Sprendimą *slewo* (C-681/17, EU:C:2019:255, 31 punktas).

³⁷ Apie neteisminio apskundimo ir žalos atlyginimo procedūrų buvimą iš tiesų užsiminta Direktyvos 2008/48 II priede prie informacijos, kuri turi būti „Europos tipinėje informacijoje apie vartojimo kreditą“, kurią reikia pateikti prieš sudarant sutartį. Vis dėlto pažymėtina, kad pagal šios direktyvos 5 straipsnio 1 dalį tais atvejais, kai naudojamas šis dokumentas, galima preziumuoti, kad kreditorius įvykdė ne tik toje direktyvoje nustatytus reikalavimus informuoti, bet ir Direktyvoje 2002/65, kurios 3 straipsnio 1 dalies a punkte reikalaujama, kad ši informacija būtų pateikta prieš sudarant nuotolinę sutartį, nustatytus reikalavimus. Todėl darau išvadą, kad ši informacija neturi būti nurodyta tame dokumente, nebent nagrinėjama sutartis taip pat patenka į tos antros direktyvos taikymo sritį.

³⁸ Šiuo klausimu žr. 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/11/ES dėl alternatyvaus vartotojų ginčų sprendimo, kuria iš dalies keičiami Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir Direktyva 2009/22/EB (Direktyva dėl vartotojų AGS) (OL L 165, 2013, p. 63), 47 konstatuojamąją dalį. Nesu visiškai įsitikinęs, kad, kaip gali atrodyti paviršutiniškai aiškinant 2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände* (C-380/19, EU:C:2020:498) 34 punktą, vieno arba daugiau neteisminio apskundimo ir teisių gynimo mechanizmų buvimas vartotojui ypač svarbus jam priimant sprendimą pasirašyti sutartį. Žinoma, jeigu valstybėms narėms būtų leidžiama nustatyti privalomas ir brangias ikiteismines procedūras, informavimas apie tokios procedūros buvimą galėtų sulaukyti tokį vartotoją nuo sutarties pasirašymo. Vis dėlto, kaip Teisingumo Teismas jau turėjo progą pažymėti, siekdamas laikytis veiksmingos teisminės apsaugos principo valstybės narės turi numatyti, kad dėl bet kokių privalomų alternatyvaus ginčų sprendimų procedūrų neturi būti patiriama išlaidų arba jos gali būti tik labai mažos. Žr. 2017 m. birželio 14 d. Sprendimą *Menini ir Rampaelli* (C-75/16, EU:C:2017:457, 61 punktas).

93. Man atrodo, kad šis paskutinis aspektas juo labiau yra svarbus todėl, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punkte nurodyta bet kokia apskundimo arba teisių gynimo procedūra, nepaisant to, ar ji yra neprivaloma, ar privaloma. Vis dėlto manau, kad toks tikslas nereiškia, jog reikia detaliai nurodyti taikytinas procedūrinės taisykles, įskaitant dėl priimtumo, jeigu dėl jų nesilaikymo vartotojas galutinai nepraranda galimybės ginti savo teisių.

94. Konkrečiau kalbant, visa tai reiškia, kad vartojimo kredito sutartyje turi būti paminėti tokie klausimai:

- visos neteisminės apskundimo arba teisių gynimo procedūros, kuriomis gali pasinaudoti vartotojas (ne vien tos, kurioms kredito davėjas netiesiogiai teiktų pirmenybę), išskyrus *ad hoc* procedūras,
- jeigu per jas patiriama išlaidų – jų išlaidos (ir, atitinkamais atvejais – atstovavimo poreikis)³⁹,
- ar skundas turi būti pateiktas popierine forma, ar elektroniniu būdu;
- fizinis arba elektroninis adresas, kuriuo toks skundas turi būti siunčiamas,
- formalios sąlygos, kurių turi būti laikomasi, bet tik jeigu dėl jų nesilaikymo prašymas gali būti galutinai atmestas, nesuteikiant galimybės ištaisyti trūkumų.

95. Mano nuomone, šios išvados nepaneigia Direktyva 2013/11. Žinoma, jos 13 straipsnio 2 dalyje tik nustatyta, kad komercinės veiklos subjektai, kad ir kas jie būtų, interneto svetainėje, jei tokia yra ir, jei taikytina, komercinės veiklos subjekto ir vartotojo pirkimo–pardavimo ar paslaugų sutarčių bendrosiose nuostatose turi nurodyti pagrindinį alternatyvaus ginčų sprendimo (AGS) subjektą arba subjektus, kurių paslaugomis tie komercinės veiklos subjektai naudojami, kai komercinės veiklos subjektai išpareigoja arba yra įpareigoti naudotis tų subjektų paslaugomis ginčams su vartotojais spręsti, taip pat jų interneto svetainės adresą. Vis dėlto tos direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad direktyvos nuostatoms teikiama pirmenybė tik jeigu kuri nors šios direktyvos nuostata *prieštarauja* nuostatai, nustatyta kitame Sąjungos teisės akte, susijusiam su teisių gynimo ne teisme procedūromis, kurias vartotojas inicijuoja komercinės veiklos subjekto atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, kad Direktyvoje 2013/11 atliekamas minimalus suderinimas⁴⁰, ji prieštarautų kitai direktyvai, jeigu Direktyvoje 2013/11 būtų nustatyti aukštesni standartai nei toje kitoje direktyvoje⁴¹. Šiuo atveju, kadangi akivaizdu, kad Direktyvoje 2008/48 nustatyti griežtesni reikalavimai informuoti nei Direktyvoje 2013/11 (o ne atvirkščiai)⁴² – nėra jokios priešasties Direktyvos 2013/11 13 straipsnio 2 dalyje nustatyta pareigai pateikti informaciją teikti pirmenybę prieš Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punkte nustatytus reikalavimus⁴³.

³⁹ Vis dėlto primenu, kad pagal Direktyvą 2013/11 nagrinėjamoje byloje Teisingumo Teismas nusprendė, jog negalima reikalauti, kad vartotojams atstovautų advokatas. Žr. 2017 m. birželio 14 d. Sprendimą *Menini ir Rampanelli* (C-75/16, EU:C:2017:457, 64 punktas). Tačiau, pirma, ta direktyva neapima visų Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punkte nurodytų neteisminių procedūrų. Antra, kai kuriose procedūrose gali būti reikalaujama, kad asmeniui atstovautų ne advokatas, o, pavyzdžiui, vartotojų asociacija.

⁴⁰ Žr. Direktyvos 2013/11 2 straipsnio 3 dalį.

⁴¹ Pagal analogiją žr. 2006 m. vasario 7 d. Nuomonę 1/03 (Naujoji Lugano konvencija) (EU:C:2006:81, 127 punktas).

⁴² Taip tikriausiai yra todėl, kad Direktyva 2013/11 taikoma bet kokios rūšies sandoriams.

⁴³ Ko gero, tai paaiškina, kodėl, nors Direktyva 2013/11 priimta vėliau nei Direktyva 2008/48, teisės aktų leidėjas nemanė, kad reikia iš dalies pakeisti Direktyvą 2008/48. Vis dėlto akivaizdu, kad šių dviejų reikalavimų informuoti taikymo sritis yra skirtinga. Iš tiesų, Direktyvoje 2013/11 nustatyta pareiga informuoti susijusi tik su (kaip nurodyta jos 2 straipsnio 1 dalyje) neteisminėmis apskundimo arba teisių gynimo procedūromis, kuriose dalyvauja tvaraus ginčų sprendimo subjektas. Be to, Direktyva 2008/48 susijusi tik su vartojimo kredito paslaugų teikimu, o Direktyva 2013/11 – su visais komerciniais sandoriais.

96. Pagrindinėje byloje C-187/20 nagrinėjamosiose vartojimo kredito sutartyse minima galimybė kreiptis su skundu į privačių bankų ombudsmeną. Jose taip pat nurodyta, kad su klientų skundų nagrinėjimo Vokietijos bankų sektoriuje procedūrinėmis taisyklėmis galima susipažinti pateikus prašymą arba internete ir kad skundai turi būti teikiami raštu nurodytu adresu.

97. Mano nuomone, turi būti laikoma, kad šios informacijos pakanka Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punkto reikalavimams įvykdyti, jeigu, pirma, tokio pobūdžio sutartims netaikomos jokios kitos neteisminės apskundimo ir teisių gynimo procedūros, antra, apskundimo privačių bankų ombudsmeniui procedūra yra nemokama ir per ją nebūtinai teisinis atstovavimas ir, trečia, nėra kitų formalių reikalavimų kaip tik atsiųsti rašytinės formos skundą nurodytu adresu, taikomų norint pateikti skundą šiai institucijai, kurių nesilaikęs pareiškėjas galėtų galutinai prarasti galimybę pasinaudoti šia konkrečia procedūra.

98. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į šeštąjį klausimą byloje C-187/20 atsakyti taip: Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punktas turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje turi būti nurodytos visos neteisminės apskundimo arba teisių gynimo procedūros, kuriomis gali pasinaudoti vartotojai, ir atitinkamais atvejais – šių procedūrų išlaidos, tai, ar skundas turi būti pateiktas popierine forma, ar elektroniniu būdu, fizinis arba elektroninio pašto adresas, kuriuo turi būti siunčiamas toks skundas, ir formos sąlygos, kurių turi būti laikomasi, jeigu jų nesilaikantis vartotojas gali prarasti visas galimybes ginti savo teises.

D. Ketvirtasis klausimas byloje C-155/20 ir septintasis klausimas byloje C-187/20

99. Ketvirtuoju klausimu byloje C-155/20 ir septintuoju klausimu byloje C-187/20 prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad kredito davėjas gali reikšti prieštaravimą remdamasis tuo, kad vartotojas neteko teisės atsisakyti sutarties, jeigu vartotojas šia teise pasinaudoja praėjus daug laiko po to, kai sueina 14 straipsnio 1 dalies a punkte nustatytas 14 dienų terminas po sutarties sudarymo, tais atvejais, kai sutartyje ir po jos sudarymo nepateikta tos direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija. Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat siekia išsiaiškinti, ar, jeigu į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, tai, kad kredito gavėjas nežinojo apie praėjus Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 1 dalyje nustatytam 14 dienų laikotarpiui tebeturimą teisę atsisakyti sutarties, gali trukdyti reikšti tokį prieštaravimą.

100. Nagrinėjant šį klausimą pirmiausia reikia atsižvelgti į Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 1 dalies formuluotę: „[v]artotojas, nenurodydamas priežasties, gali atsisakyti kredito sutarties per keturiolika kalendorinių dienų“. Šios nuostatos antrame sakinyje nustatyta, kad šis laikotarpis prasideda arba, kaip nurodyta a punkte, nuo kredito sutarties sudarymo dienos, arba, kaip nurodyta b punkte, nuo dienos, kurią vartotojas „gauna sutarties nuostatas ir sąlygas bei informaciją pagal 10 straipsnį, jei toji diena yra vėlesnė“.

101. Priešingai, nei tvirtina Komisija, galimo termino buvimo klausimas nėra paliktas spręsti valstybių narių nuožiūra, o veikia priklauso Direktyva 2008/48 suderintoms sritims. Iš tiesų manau, kad, jeigu valstybėms narėms būtų leista nustatyti tokio laikotarpio trukmę savo nacionalinėje teisėje, jos galėtų, kiek tai susiję su naudojimosi teise atsisakyti sutarties laikotarpiu, remtis 14 straipsnio 1 dalies b punkto nuostatomis ir taip pakenkti suderinimui pagal 14 straipsnio 1 dalies a punktą. Atrodo akivaizdu, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas šioje

nuostatoje nenustatė termino todėl, kad *sąmoningai* siekė sudaryti galimybę vartotojams atsisakyti sutarties *tol, kol jie nėra gavę visos informacijos*, nepaisant nepateiktos informacijos pobūdžio (taigi ir jos ekonominės svarbos).

102. Šiomis aplinkybėmis termino nebuvimas būtent yra rezultatas, kurio Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė, kad nubaustų tuos kredito davėjus, kurie nesilaiko pareigos teikti informaciją pagal tos direktyvos 10 straipsnį. Taigi, tai yra papildoma sankcija šalia tų, kurias valstybės narės turi nustatyti pagal direktyvos 23 straipsnį, tačiau dėl kurių jos neturi diskrecijos.

103. Minėtomis aplinkybėmis tai, kad kredito davėjai negali remtis terminu, reikia laikyti vienu valstybių narių įstatymų, norminių teisės aktų ir administracinių nuostatų dėl vartojimo kredito sutarčių aspektu, kuris turi būti laikomas patenkančiu į ta direktyva atliekamo visiško suderinimo sritį.

104. Tai tiesiog kitas būdas pasakyti, kad šioje teisės aktų sistemoje, atrodo, būtina, kad kredito davėjas negalėtų remtis faktiniu vartotojo sąmoningumu, siekdamas pateisinti tai, kad nesilaikė reikalavimų informuoti, nustatytų tos direktyvos 10 straipsnyje.

105. Juo labiau jeigu šios direktyvos nuostatas palygintume su kitų direktyvų, kuriose numatyta vartotojų teisė atsisakyti sutarties, nuostatomis, pamatytume, kad tais atvejais, kai Sąjungos teisės aktų leidėjas siekia leisti verslininkui remtis tam tikru terminu, jis tai aiškiai nurodo, kaip yra nurodyta, pavyzdžiui, Direktyvos 2011/83/ES 10 straipsnio 1 dalyje⁴⁴. Nors ta direktyva priimta vėliau nei Direktyva 2008/48, Sąjungos teisės aktų leidėjas pasirinko nekeisti Direktyvos 2008/48 tam, kad joje būtų nustatytas panašus sprendimas.

106. Vis dėlto pažymiu, kad Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 1 dalyje nustatyta teisė *atsisakyti* sutarties, o ne teisė *nutraukti* sutartį⁴⁵. Taigi, kadangi sutarties įvykdymas yra natūralus tokio pobūdžio sutartinio išipareigojimo pasibaigimo būdas, daryčiau išvadą, kad tos direktyvos 14 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad toje nuostatoje numatyta teisė atsisakyti sutarties nebegalima pasinaudoti, kai abi šalys yra visiškai įvykdžiusios kredito sutartį.

107. Šią išvadą patvirtina Direktyvos 2008/48 34 konstatuojamoji dalis, kurioje nurodyta, kad šioje direktyvoje numatyta teisė atsisakyti sutarties esant sąlygoms, panašioms į numatytąsias Direktyvoje 2002/65, kurios 6 straipsnio 2 dalies c punkte nurodyta, kad joje numatyta teisė atsisakyti sutarties netaikoma „sutartims, kurias tiesioginiu vartotojo prašymu abi šalys yra visiškai įvykdę vartotojui nepasinaudojus teise atsisakyti sutarties“⁴⁶.

⁴⁴ 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L 304, 2011, p. 64).

⁴⁵ Pavyzdžiui, 1990 m. lapkričio 8 d. Tarybos direktyvos 90/619/EEB dėl įstatymų, norminių teisės aktų bei administracinių nuostatų, susijusių su tiesioginiu gyvybės draudimu, derinimo, apibrėžiančios nuostatas, padedančias veiksmingai naudotis laisve teikti paslaugas, ir iš dalies keičiančios Direktyvą 79/267/EEB (OL L 330, 1990, p. 50), 15 straipsnio 1 dalyje, nagrinėjamoje 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendime *Endress* (C-209/12, EU:C:2013:864) ir 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendime *Rust-Hackner ir Gmoser* (C-355/18 ir C-356/18, EU:C:2019:1123), numatyta teisė nutraukti sutartį. Tą patį galima pasakyti apie 1985 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyvos 85/577/EEB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su sutartimis, sudarytomis ne prekybai skirtose patalpose (OL L 372, 1985, p. 31), 5 straipsnį, nagrinėjamą 2008 m. balandžio 10 d. Sprendime *Hamilton* (C-412/06, EU:C:2008:215). Ta direktyva buvo panaikinta ir pakeista Direktyva 2011/83, kurioje nustatytas kitoks sprendimas, nes dabar joje numatyta teisė atsisakyti sutarties ir kartu aiškiai nustatytas terminas.

⁴⁶ Taip pat žr. Direktyvos 2002/65 24 konstatuojamąją dalį ir 2019 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Romano* (C-143/18, EU:C:2019:701, 36 punktą).

108. Kita vertus, galima priminti, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnyje pareigos informuoti nustatytos siekiant, kad vartotojai, vykdydami sutartį, žinotų, kokios apimties teises ir pareigas jie turi. Taigi, visiškai įvykdžius sutartį, šios pareigos nebetenka prasmės. Vadinas, neatrodo, kad siekiant šios nuostatos tikslų būtina leisti vartotojams pasinaudoti teise atsisakyti sutarties, kai sutartis jau yra faktiškai įvykdyta.

109. Šiomis aplinkybėmis siūlyčiau Teisingumo Teismui į ketvirtąjį klausimą byloje C-155/20 ir septintąjį klausimą byloje C-187/20 atsakyti taip: Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad kredito davėjas negali neleisti vartotojui pasinaudoti teise atsisakyti sutarties, jeigu kredito sutartyje dar nepateikta visa tos direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija. Vis dėlto tokia teise nebegalima pasinaudoti, kai visiškai įvykdomos visos sutartyje nustatytos pareigos.

E. Dėl penktojo klausimo byloje C-155/20 ir aštuntojo klausimo byloje C-187/20

110. Penktuoju klausimu byloje C-155/20 ir aštuntuoju klausimu byloje C-187/20 prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar kredito davėjas gali, remdamasis draudimo piktnaudžiauti teise principu, neleisti vartotojui pasinaudoti teise atsisakyti sutarties pagal Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 1 dalį, jeigu nuo sutarties sudarymo jau yra praėjęs ilgas laikotarpis.

111. Pirmiausia galima pažymėti, kad Direktyvoje 2008/48 nėra taisyklių dėl galimo piktnaudžiavimo joje numatytomis teisėmis. Be to, valstybės narės negali remtis nuostatomis arba principais, net konstitucinio statuso, kad išvengtų Sąjungos teisės taikymo⁴⁷.

112. Vis dėlto pažymėtina, kad Sąjungos teisėje įtvirtintas bendrasis teisės principas, pagal kurį asmenys negali remtis Sąjungos teise sukčiaudami arba piktnaudžiaudami⁴⁸. Taigi, šios teisės reglamentuojamose srityse galimybė remtis asmens piktnaudžiavimu teise, kurią šis turi pagal ES teisę, turi būti vertinama atsižvelgiant tik į šį principą, o ne į nacionalinės teisės reikalavimus.

113. Per prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą Teisingumo Teismas turi prireikus pateikti paaiškinimus, kaip turi būti aiškinamas Sąjungos teisės bendrasis principas, esant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausime nurodytomis aplinkybėmis, ir taip patikslinti to principo taikymo sritį⁴⁹, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas – patikrinti, ar ta situacija atitinka bylos aplinkybes, taigi ir padaryti galutinę išvadą dėl tinkamo šio principo taikymo konkrečioje byloje⁵⁰.

114. Dėl draudimo piktnaudžiauti teise bendrojo principo Teisingumo Teismas jau turėjo progą pažymėti, jog, norint taikyti šį principą, reikia, kad būtų nustatyti objektyvūs ir subjektyvūs elementai⁵¹.

⁴⁷ Šiuo klausimu žr. 1970 m. gruodžio 17 d. Sprendimą *Internationale Handelsgesellschaft* (11/70, EU:C:1970:114, 3 punktas), 1979 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Hauer* (44/79, EU:C:1979:290, 14 punktas), 2016 m. spalio 18 d. Sprendimą *Nikiforidis* (C-135/15, EU:C:2016:774, 28 punktas) ir 2020 m. liepos 16 d. Sprendimą *Facebook Ireland ir Schrems* (C-311/18, EU:C:2020:559, 100 punktas).

⁴⁸ Šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 6 d. Sprendimą *Altun ir kt.* (C-359/16, EU:C:2018:63, 48 ir 49 punktai) ir 2019 m. vasario 26 d. Sprendimą *T Danmark ir Y Danmark* (C-116/16 ir C-117/16, EU:C:2019:135, 76 punktas).

⁴⁹ Šiuo klausimu žr. 2006 m. vasario 21 d. Sprendimą *Halifax ir kt.* (C-255/02, EU:C:2006:121, 77 punktas).

⁵⁰ Pagal analogiją žr. 2000 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *Emsland Stärke* (C-110/99, EU:C:2000:695, 54 punktas) ir 2014 m. kovo 13 d. Sprendimą *SICES ir kt.* (C-155/13, EU:C:2014:145, 34 punktas).

⁵¹ Žr., pavyzdžiui, 2016 m. liepos 28 d. Sprendimą *Kratzer* (C-423/15, EU:C:2016:604, 38 punktas).

115. Kalbant apie objektyvų elementą, tai reiškia, kad iš objektyvių aplinkybių visumos turi matytis, jog, nors formaliai Sąjungos teisės normose numatytos sąlygos įvykdytos, naudojantis aptariama teise pasiektas rezultatas akivaizdžiai prieštarauja šiose teisės normose numatytiems tikslams⁵².

116. Dėl subjektyviojo elemento reikalaujama, kad iš objektyvių elementų išplauktų, jog pagrindinis nagrinėjamų sandorių tikslas yra gauti nepagrįstą naudą taikant Sąjungos teisę. Taigi, draudimo piktnaudžiauti principas netaikomas, kai nagrinėjami sandoriai – konkrečiai kalbant, pasirinkimas pasinaudoti tam tikromis teisinėmis galimybėmis arba sudaryti tam tikrus susitarimus – gali būti savarankiškai pateisinami remiantis kitomis aplinkybėmis nei tiesiog tokios naudos gavimu⁵³.

117. Šioje byloje neginčijama, kad Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 1 dalyje numatytos teisės atsisakyti sutarties tikslas – leisti vartotojams persigalvoti, jeigu gavę visą tos direktyvos 10 straipsnyje nurodytą informaciją jie galiausiai mano, kad verčiau neimti siūlomo kredito⁵⁴.

118. Vis dėlto pabrėžčiau, kad nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje ginčijamasi ne dėl naudojimosi pačia teise atsisakyti sutarties, o veikia dėl galimybės remtis Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 1 dalies b punktu, pagal kurį šia teise galima pasinaudoti neterminuotai, jeigu vartotojui nėra pateikta tos direktyvos 10 straipsnyje nurodyta informacija. Kaip jau paaškinau, manau, kad šios nuostatos tikslas būtent yra nubausti kredito davėjas už reikalaujamos informacijos nepateikimą.

119. Šiomis aplinkybėmis manau, kad tais atvejais, kai nepateikiama būtina informacija, vien tai, kad vartotojas pasinaudoja teise atsisakyti sutarties praėjus keleriems metams nuo sutarties sudarymo, tikrai negali prieštarauti šiam tikslui, o veikia yra visiškai su juo suderinama⁵⁵.

120. Kadangi aptariamomis aplinkybėmis neišvengiamai nėra pirmojo elemento, būtino siekiant nustatyti piktnaudžiavimą teise, manau, kad kredito davėjas negali remtis draudimo piktnaudžiauti teise principu tam, kad sutrukdytų vartotojui vėlai pasinaudoti teise atsisakyti sutarties, jeigu kredito davėjas jam prieš tai nėra pateikęs visos Direktyvos 2008/48 10 straipsnyje nurodytos informacijos.

121. Vis dėlto tai nereiškia, kad ieškovai (net ir tie, su kuriais sudarytos kredito sutartys dar nebuvo visiškai įvykdytos tuo metu, kai pasinaudota teise atsisakyti sutarties) gali pagrįstai teigti, jog dėl šio atsisakymo kredito davėjas privalėjo jiems grąžinti visas sumokėtas mėnesines įmokas, įskaitant palūkanas, po to, kai transporto priemonė buvo grąžinta pardavėjui. Iš tiesų tai, kad vartotojai *naudojasi teise atsisakyti sutarties* nepiktnaudžiaudami, nereiškia, kad dėl to turėtų ar net gali kilti ieškovų nurodytos *pasekmės*.

122. Šiomis aplinkybėmis visų pirma galima pažymėti, kad pagal Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 3 dalies b punktą valstybės narės turi nustatyti, kad, jei vartotojas pasinaudoja teise atsisakyti sutarties, jis privalo sumokėti kredito davėjui ne tik

⁵² Žr., pavyzdžiui, 2014 m. kovo 13 d. Sprendimą *SICES ir kt.* (C-155/13, EU:C:2014:145, 32 punktas).

⁵³ Žr. 2000 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *Emsland-Stärke* (C-110/99, EU:C:2000:695, 52 ir 53 punktai).

⁵⁴ Pagal analogiją, bet dėl teisės nutraukti sutartį žr. 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *Rust-Hackner ir Gmoser* (C-355/18 ir C-356/18, EU:C:2019:1123, 101 punktas).

⁵⁵ Mano nuomone, vis dėlto draudimo piktnaudžiauti teise principas galėtų būti taikomas, jeigu būtų nustatyta, kad vartotojas kelis kartus paėmė kreditą, o vėliau per 14 dienų laikotarpį atsisakė kredito sutarties ir paskui vėl paėmė kreditą ir t. t.

pasiskolino kapitalo sumą, bet ir palūkanas už šią kapitalo sumą, apskaičiuotas remiantis sutarta kredito palūkanų norma nuo kredito išmokėjimo vartotojui dienos⁵⁶ iki dienos, kurią sumokama kapitalo suma.

123. Žinoma, kiek tai susiję su sankcijomis, kurias valstybės narės privalo nustatyti pagal Direktyvos 2008/48 23 straipsnį, jos gali numatyti, kad, nepateikus kredito sutartyje tam tikros privalomos informacijos, prarandamos kredito palūkanos. Vis dėlto, kaip aiškiai nurodyta toje nuostatoje, už Sąjungos teisės pažeidimą skiriamos sankcijos turi būti proporcingos. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją visa tai reiškia, kad sankcijų griežtumas turi atitikti pažeidimų, už kuriuos jos skiriamos, sunkumą ir visų pirma užtikrinti realų atgrasomąjį poveikį, nepažeidžiant bendrojo proporcingumo principo⁵⁷.

124. Šiuo požiūriu pažymėtina, kad, pirma, kredito palūkanos yra ne tik atlyginimas už paskolos valdymą, bet ir – atitinkamais atvejais – kompensacija už pinigų nuvertėjimą. Antra, nepateikus kurios nors Direktyvos 2008/48 10 straipsnyje nurodytos informacijos jau pratęsimas sutarties atsisakymo laikotarpis. Taigi, kalbant apie informaciją, susijusią ne su sutarties turiniu, o tik su sutarties teisine aplinka – tokia yra informacija apie neteismines procedūras – neatrodo, kad šios informacijos nepateikimas pateisina *visišką* šių palūkanų praradimą⁵⁸. Toks nepateikimas yra gerokai lengvesnis pažeidimas nei, pavyzdžiui, pareiškėjo kreditingumo neįvertinimas⁵⁹ arba bendros kredito kainos metinės normos arba tam tikros informacijos apie paskolos kainą vartotojui nenurodymas⁶⁰. Mano nuomone, valstybės narės šiuo klausimu turi tam tikrą diskreciją ir gali nustatyti, kad už tam tikros su šalių įsipareigojimais nesusijusios informacijos nepateikimą turi būti kompensuojama atlyginant nuostolius.

125. Be to, manau, kad tais atvejais, kai nėra aiškiai konkrečiais skaičiais nurodyta palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma, taikoma sutarties sudarymo metu (kaip nurodyta pirmajame klausime), jeigu tokia informacija susijusi su galimu pavėluotu mokėjimu, o ne su paties kredito kaina, proporcingumo principą labiau atitinka dėl tokio nepateikimo pažeistų teisių gynimas neleidžiant kredito davėjui reikalauti sutartyje numatytų palūkanų už pavėluotus mokėjimus (o ne kredito palūkanų), prireikus įskaitant žalos atlyginimą.

126. Antra, dėl kredito sutarties, skirtos prekių tiekimo arba paslaugų teikimo sutarčiai finansuoti, atsisakymo pasekmių pažymiu, kad Direktyvoje 2008/48 nenurodyta, kokios turėtų arba galėtų būti šios pasekmės⁶¹. Žinoma, tokiu atveju paimtas kreditas gali būti laikomas susietuoju kreditu, jeigu tenkinamos Direktyvos 2008/48 3 straipsnio n punkte nustatytos sąlygos. Vis dėlto vienintelė Direktyvos 2008/48 nuostata, kurioje kalbama apie pasinaudojimo teise atsisakyti sutarties pasekmes susietojo kredito atveju, t. y. 15 straipsnio 1 dalis, susijusi su atveju, kai vartotojas pasinaudoja šia teise atsisakyti prekių tiekimo ar paslaugų teikimo sutarties. Tačiau nė vienoje nuostatoje nekalbama apie atvejį, kai įgyvendinama teisė atsisakyti kredito sutarties.

⁵⁶ Versijoje anglų k. vartojama sąvoka „draw down“, kuri šnekamojoje kalboje reiškia „naudoti“. Šios sąvokos vartojimas aiškinamas tuo, kad kredito sutarties pasirašymą ir pirkimo–pardavimo sandorio užbaigimą gali skirti tam tikras laiko tarpas, taigi suteiktos lėšos panaudojamos, o paskui bankas jas išmoka.

⁵⁷ Žr. 2016 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Home Credit Slovakia* (C-42/15, EU:C:2016:842, 63 punktas).

⁵⁸ Žr. 2016 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Home Credit Slovakia* (C-42/15, EU:C:2016:842, 72 punktas).

⁵⁹ Žr. 2014 m. kovo 27 d. Sprendimą *LCL Le Crédit Lyonnais* (C-565/12, EU:C:2014:190, 45 ir paskesni punktai).

⁶⁰ Žr. 2016 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Home Credit Slovakia* (C-42/15, EU:C:2016:842, 70 punktas).

⁶¹ Jos 14 straipsnio 4 dalis susijusi su papildomomis paslaugomis šalia kredito, o ne su iš kredito finansuojamomis prekėmis arba paslaugomis. Taip pat atkreiptinas dėmesys į Direktyvą 2011/83, kurioje įtvirtintos nuostatos dėl pasekmių, kylančių pasinaudojus teise atsisakyti papildomų sutarčių, taikoma tik nuotolinės prekybos sutartims arba ne prekybai skirtose patalpose sudarytoms sutartims – atrodo, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamos sutartys nėra tokios.

127. Taigi, galima padaryti išvadą, kad valstybės narės turi patikslinti pasinaudojimo teise atsisakyti vartojimo kredito sutarties, skirtos pirkimo–pardavimo sutartims finansuoti, poveikį. Tai patvirtina 35 konstatuojamoji dalis: „[j]ei vartotojas atsisako kredito sutarties, pagal kurią jis gavo prekes, <...> ši direktyva neturėtų turėti įtakos valstybių narių nuostatoms, reglamentuojančioms prekių gražinimą ar kitus susijusius klausimus“.

128. Nors valstybių narių diskrecija šiuo klausimu nėra neribota, nes jos neturi pakenkti Direktyvoje 2008/48 numatytos teisės atsisakyti sutarties veiksmingumui, vis dėlto jos gali reglamentuoti naudojimosi šia teise pasekmes pirkimo–pardavimo sutarčiai. Visų pirma nematau, kas galėtų trukdyti valstybei narei leisti pardavėjui tuo atveju, kai pasinaudojus teise atsisakyti sutarties atgaline data nutraukiamas pirkimo–pardavimo sandoris, atsižvelgti į gražintų prekių vertės sumažėjimą dėl to, kad vartotojas jomis naudojosi.

129. Netgi esu linkęs manyti, kad valstybės narės tam tikromis aplinkybėmis privalo numatyti tokią vartotojo pardavėjui mokėtiną kompensaciją, kuri taip pat yra numatyta atitinkamose taikymo srityse Direktyvos 2002/65 7 straipsnyje ir Direktyvos 2011/83 14 straipsnio 2 dalyje⁶². Iš tiesų nepagrįsto praturtėjimo draudimas yra bendras valstybių narių teisei būdingas principas, kurį Teisingumo Teismas bent jau netiesiogiai pripažįsta kaip vieną iš bendrųjų Sąjungos teisės principų⁶³. Pagal šį principą asmuo, patyręs nuostolių, kurie praturtina kitą asmenį, nors nėra tokio praturtėjimo teisinio pagrindo, turi teisę išieškoti šių nuostolių dydžio sumą iš praturtėjusio asmens⁶⁴.

130. Kadangi šiose bylose aptariamą teisę atsisakyti sutarties reglamentuoja Sąjungos teisė, valstybės narės, siekdamos nustatyti pasinaudojimo šia teise pasekmes, turi atsižvelgti į Teisingumo Teismo įtvirtintą nepagrįsto praturtėjimo draudimo principą.

131. Šiomis aplinkybėmis galima pažymėti, kad, jeigu nacionalinės teisės aktuose nustatyta, kad, atsisakius kredito sutarties, laikoma, jog visos susietosios pirkimo–pardavimo sutartys nutrūksta, pardavėjas gali patirti žalos, o pirkėjas gali praturtėti. Paprastai taip yra kalbant apie iš kredito finansuojamą transporto priemonių pirkimą–pardavimą, nes nuvažiavus pirmąjį kilometrą automobilio vertė naudotų automobilių rinkoje sumažėja 10–30 %, atsižvelgiant į markę ir modelį. Taigi, pardavėjas, kuris turi priimti gražinamą transporto priemonę, neišvengiamai patiria nuostolių. Kalbant apie pirkėją, jis neišvengiamai padidina savo turto vertę, nes nepatiria šio nuvertėjimo.

132. Nepagrįsto praturtėjimo principas tikrai negali būti taikomas esant kaltei, taigi, jis nebūtų taikomas tais atvejais, kai pardavėjas faktiškai pažeidžia Direktyvos 2008/48 nuostatas. Vis dėlto tam, kad prekių pardavėjas būtų laikomas Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies pažeidimo bendrininku dėl to, kad pasirašytoje kredito sutartyje pateikta nepakankamai informacijos, būtina, kad pardavėjas būtų dalyvavęs sudarant arba rengiant kredito sutartį, o tai tik vienas iš

⁶² Pardavėjo teisė į tokią kompensaciją nebuvo numatyta 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis (OL L 144, 1997, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 319), kuria buvo reglamentuojamos nuotolinės prekybos sutartys iki Direktyvos 2011/83. Kaip nurodyta Direktyvos 2011/83 47 konstatuojamojoje dalyje, ši direktyva buvo priimta todėl, kad „kai kurie vartotojai pasinaudoja teise atsisakyti sutarties po to, kai prekėmis pasinaudoja daugiau nei būtina nustatyti prekių pobūdį, savybes ir veikimo būdą. Tokiu atveju vartotojas neturėtų prarasti teisės atsisakyti sutarties, bet turėtų atsakyti už bet kokią prekių vertės sumažėjimą. Siekdamas nustatyti prekių pobūdį, savybes ir veikimo būdą, vartotojas turėtų elgtis su preke ir ją apžiūrėti tik tokiu pačiu būdu, kaip jam būtų leista tą atlikti parduotuvėje. Pavyzdžiui, vartotojas turėtų drabužį tik pasimatuoti ir neturėtų jo dėvėti. Vadinas, vartotojas sutarties atsisakymo laikotarpiu turėtų elgtis su prekėmis rūpestingai ir jas rūpestingai apžiūrėti. Vartotojo pareigos sutarties atsisakymo atveju neturėtų būti atgrasymas nuo galimybės pasinaudoti savo teise atsisakyti sutarties.“

⁶³ Šiuo klausimu žr., pavyzdžiui, 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Masdar (UK) / Komisija* (C-47/07 P, EU:C:2008:726, 47 punktas).

⁶⁴ Šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 9 d. Sprendimą *Čekijos Respublika / Komisija* (C-575/18 P, EU:C:2020:530, 82 punktas).

atvejų, patenkančių į sąvoką „susietasis kreditas“, kaip ji apibrėžta Direktyvos 2008/48 3 straipsnio n punkte⁶⁵. Visais kitais atvejais pardavėjas turėtų turėti galimybę remtis nepagrįsto praturtėjimo principu.

133. Taigi manau, kad, jeigu vartotojas pasinaudoja teise atsisakyti sutarties, valstybės narės gali bent jau savanoriškai nustatyti, jog pardavėjas gali iš gražinamos sumos atskaityti transporto priemonės nuvertėjimo sumą. Pripažįstu, kad toks sprendimas gali atgrasyti vartotojus nuo naudojimosi teise atsisakyti sutarties, tačiau manau, kad tai yra įprasta jų naudojimosi atitinkamomis prekėmis arba paslaugomis tam tikrą laikotarpį pasekmė⁶⁶. Taigi, net jeigu neatrodo, kad kai kurie ieškovai piktnaudžiavo teise atsisakyti sutarties, iš pardavėjo gali būti reikalaujama atlyginti pirkėjui visą transporto priemonės vertę tik jeigu nacionalinėje teisėje tokia priemonė aiškiai numatyta kaip sankcija už tai, kad pardavėjas nevykdo tam tikrų pareigų, kaip antai pareigos pirkėjams siūlyti tik tokias kredito bendrovių paslaugas, kurių sutartys atitinka Direktyvos 2008/48 nuostatas. Taikytinos teisės nuostatas turi nustatyti nacionalinis teismas.

134. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į penktąjį klausimą byloje C-155/20 ir aštuntąjį klausimą byloje C-187/20 atsakyti taip: kredito davėjas negali remtis Sąjungoje taikomu draudimo piktnaudžiauti teise principu siekdamas sutrukdyti vartotojui pasinaudoti Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje numatyta teise atsisakyti sutarties vien dėl to, kad nuo sutarties sudarymo jau praėjo daug laiko. Vis dėlto dėl mano ką tik nurodytų priežasčių tai nereiškia, kad valstybės narės neturi teisės (net pareigos) savo teisės sistemose imtis tinkamų priemonių siekdamas užtikrinti, kad kredito davėjai nepatirtų finansinių nuostolių vartotojui pasinaudojus teise atsisakyti sutarties.

V. Išvada

135. Taigi, manau, kad Teisingumo Teismas turėtų taip atsakyti į *Landgericht Ravensburg* (Ravensburgo apygardos teismas, Vokietija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB 10 straipsnio 2 dalies 1 punktą turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje turi būti nurodyta, pirma, kredito sutarties sudarymo momentu taikoma palūkanų už pavėluotus mokėjimus norma procentais ir, antra, jeigu ši norma gali kisti – jos apskaičiavimo formulė, kuri prireikus bus naudojama taikomai palūkanų normai apskaičiuoti, o tais atvejais, kai kaip į kintamąjį atsižvelgiama į orientacinę normą arba lyginamąjį indeksą – jų paskelbimo data, taip pat kur ir kas juos paskelbė.

⁶⁵ Nors Teisingumo Teismas jau yra nurodęs, jog laisvei užsiimti verslu gali būti taikomos įvairios viešosios valdžios priemonės, kuriomis dėl bendrojo intereso gali būti ribojamas ekonominės veiklos vykdymas (žr., pavyzdžiui, 2016 m. birželio 30 d. Sprendimą *Lidl* (C-134/15, EU:C:2016:498, 34 punktą)), asmuo iš esmės turėtų būti laikomas atsakingu už kito asmens veiksmus tik jeigu toks asmuo buvo atsakingas už to asmens veiklos kontrolę arba organizavimą.

⁶⁶ Taip pat nereikėtų pamiršti, kad, kiek tai susiję su Direktyvos 2008/48 10 straipsnyje nurodyta informacija, turinčia lemiamą reikšmę sutikimui, vartotojas visais atvejais turi galimybę prašyti nutraukti kredito sutartį pagal nacionalinę teisę, kaip pažymėta tos direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje ir 30 konstatuojamojoje dalyje.

2. Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies t punktas turi būti aiškinamas taip, kad kredito sutartyje turi būti nurodytos visos neteisminės apskundimo arba teisių gynimo procedūros, kuriomis gali pasinaudoti vartotojai, ir atitinkamais atvejais – šių procedūrų išlaidos, tai, ar skundas turi būti pateiktas popierine forma, ar elektroniniu būdu, fizinis arba elektroninio pašto adresas, kuriuo turi būti siunčiamas toks skundas, ir formos sąlygos, kurių turi būti laikomasi, jeigu jų nesilaikantis vartotojas gali prarasti visas galimybes ginti savo teises.
3. Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad kredito davėjas negali neleisti vartotojui pasinaudoti teise atsisakyti sutarties, jeigu kredito sutartyje dar nepateikta visa tos direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija. Vis dėlto tokia teise nebegalima pasinaudoti, kai visiškai įvykdomos visos sutartyje nustatytos pareigos.
4. Kredito davėjas negali remtis Sąjungoje taikomu draudimo piktnaudžiauti teise principu tam, kad sutrukdytų vartotojui pasinaudoti Direktyvos 2008/48 14 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje numatyta teise atsisakyti sutarties vien dėl to, kad nuo sutarties sudarymo jau praėjo daug laiko, jeigu kredito davėjas nėra pateikęs reikalaujamos informacijos. Vis dėlto tai nereiškia, kad valstybės narės neturi teisės (net pareigos) savo teisės sistemose imtis tinkamų priemonių siekdamas užtikrinti, kad kredito davėjai nepatirtų finansinių nuostolių vartotojui pasinaudojus teise atsisakyti sutarties.